

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

*(Br.) Polit. Ekon.
Lv.
Tullv. (1887)*

I BETRYCK

NÅGRA SANNA SAGOR OCH ERINRINGAR,

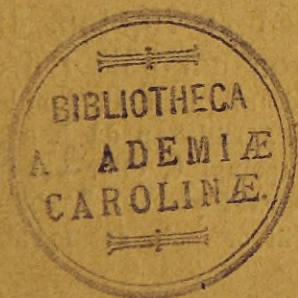
MED SERSKILD HÄNSYN TILL

FRÅGAN FÖR DAGEN

AF

BELL & ALM.

(= Ohlsson, J.)

STOCKHOLM
BOKFÖRLAGSBYRÅN.
(I KOMMISSION.)

Pris: 50 öre.

Till salu i alla boklådor:

BLUMENBERG, H. G., **Om fattiggårdar.** Med af-

bildningar i lithografi af Rällsö fattigvård. 1: 75.

— **Handbok** i de från 1 Januari 1885 gällande för-
myndareshapslagarne. 35 öre.

BOCK, C. E., D:r, Professor i Leipzig, **Helsolära för
Folket** eller kännedomen om människokroppen
och sättet att bevara och återställa dess helse.
Häft. 1 kr. Inb. 1: 10.

Af samme författare finnes en utförligare

— **Helsolära** eller kunskapen om den friska och
sjuka människan. Komplet i 4 häften med plan-
scher. 10 kronor. Inb. 12 kronor.

CREMER, **Om tillståndet efter döden.** Öfvers.
50 öre.

DARWIN och HUFELAND. **Qvinnökönets fysiska
och moraliska uppfostran.** En handbok för
Mödrar och Uppfostrarinnor. Andra ånyo bearbe-
tade upplagan, utgifven af d:r F. A. Ammon. Öf-
versättning af H. Lgrbm. — 75 öre.

— **Det menckliga lifvets pligter och mål.** In-
diskt manuskript. Öfvers. från engelskan. Ny upp-
laga. Pris 1: 75; inb. 2: 50.

FEUCHTERSLEBEN, E., **Till själens dietetik.** 1 kr.
FIGUIER, LOUIS, **Efter döden,** eller det kommande
lifvet i enlighet med vetenskapen. Öfversättning
af G—n, med 10 astronomiska Fig. Pris häftad
2 kr., bunden 3 kr.

FRISWELL, J. HAIN, **Menniskans sanna värde.**

4:de svenska upplagan. Häftad 3: 75, inb. 4: 75.

Engelska tidningars omdömen om boken äro:

Morning Post: "Boken är en värdefull produkt, som läsaren
ofta skall återupptaga, för att erhålla sällskap då han känner
sig böjd att tänka, men icke för djupsinnigt, eller att le, men
icke för högljudt." — *Chambers Journal* yttrar: "Arbetet för-
tjenar att tryckas med guldbokstäfver och att spridas till
hvarje hus."

FRISWELL, J. H., **Genom andras fönster.** Af
författaren till "Menniskans Sanna Värde". Från
2:a engelska upplagan af S. M. — 3 kr. 25 öre.

Ohlsson, J.

I BETRYCK

NÅGRA SANNA SAGOR OCH ERINRINGAR,

MED SERSKILD HÄNSYN TILL

FRÅGAN FÖR DAGEN

AF

BELL & ALM.

"Det är redan illa att sitt Sverige
Många söner hålla mindre kärt,
Men, den sorgen himlen från oss värje,
Att det vore mindre kärlek värdt!"

Snoilsky.

STOCKHOLM
BOKFÖRLAGSBYRÅN.
(I KOMMISSION.)

Norrköping 1887. M. W. Wallberg & Comp. Boktryckeri.

Meddelande:

från Bell & Alm.

Till allmänheten.

*En vår vän och abonnent, har pr telefon om-
talat för oss huru han, mot sin vilja, blef nödgad
att intressera sig för den främsta stridsfrågan för
dagen. Hvad han berättade hafva vi tecknat upp
och ansett oss böra genom pressen offentliggöra.*

*Då vid anteckningen af ett muntligt medde-
lande, helst pr telefon, lätt kunna insmyga sig fel,
genom missuppfattning eller kontakter, bedja vi
såväl meddelaren som läsaren om benäget öfverse-
ende med bristerna. Berättelsen, som vi gifvit ru-
briken:*

I BETRYCK

börjar med:

Träldom

och lyder:

— Jag hade för sommaren hyrt boningshuset vid en utgård, tillhörande ett större gods. Egaren ansågs vara en mycket välmående man. Som jag i staden skulle byta våning den 1 Oktober, hade jag, med min hustrus samtycke, beslutat att icke flytta in från landet före denna tid.

En vacker septemberdag, midt i veckan, då jag händelsevis kunde göra mig ledig, hade jag stannat

der ute för att med familjen njuta af det behag en höstvistelse på landet kan erbjuda stadsbon. I min hustrus och barnens sällskap gick jag ut på fältet för att se på landtarbetet. Höstplöjningen pågick.

— Säg, frågade min hustru: är det tungt att styra plogen?

— Jag har aldrig försökt, svarade jag, men antagligen är det ett ganska ansträngande arbete endast att så der vandra fram och åter på den mjuka åkerjorden dagen i ända, och — — —

— Det borde jag kunnat förstå utan att fråga, inföll min hustru, men ack, se på de der karlarna! Det är alt *hårdt* att *gammalt* folk skall så ansträngas. Den der (pekande på en statkarl, som närmade sig med sitt anspann och redskap) ser ju ut som behöfde han ledas vid plogen. Huru kan han hafva kraft att styra den? Och den der staplande hundraåringen derborta. Se på honom!

— Ja, han är nog af det gamla gryet, men den här är vist ej så gammal, som han ser ut, menade jag. Du kan ju fråga honom medan han vänder här.

Mellan min hustru och statkarlen uppstod nu följande samtal:

“— Kan ni, som är så ålderstigen; ej få något lättare arbete?”

— Hm — — inte ä' jag så lastgammal, frun, jag fyllde i går *för*ti, men far, som kör derborta, ha' nog sitt sina bästa dagar — han ä' *sextitvå* år. Men sånt här arbete orkar han nog med, för de' ä' inte så tungt. De kallar vi *statkarlns hvila*. Fast nog vore de' bra te ha en så'nder ny plog, som di har på andra ställen.

— Kära Axel — den här karlen skulle vara tio år yngre än du! Men det är omöjligt. Ni gycklar litet smått med oss stadsbor.

— Nej, frun, de' ä' inte någe skoj, men jag ska säga hur de' ä':

Ve *åtta* års ålder fick jag börja hjälpa far, för si vi va många om bröbiten hemma. Se'n jag exe-

rat sa gamla patron, som va en go' husbonne och svärfar te den här, — en bonnpojke, som inte hade någe', när han kom hit på kontore', för far hans hushålla så att han fick gå från gål och grunn, så nämde man han va; men si pojken, som först va' bokhållare och nu ä' våran patron, hade fått lära sej räkna och skriva se'n de' vart rikti' skole här i våra socken — å *dum* ä' han inte. Men de' där ska en just inte få tala *om*. — Som sagdt, gamla patron sa: du ä' en dugti' dräng, Lars, jag har just nu en stuga ledi'. Hur ä' de' mellan dej och Stina? O' jag förstod nog vinken, o' så gifte vi oss förstås, för Stina va då en dugti' arbetsmänniska, o' vi trodde de skulle gå så bra, o' de' gjorde de' i början. — Nu har vi *sex barn* — sjukliga o' vanföra somliga — just di, som annars skulle kunna göra nytta, o' den minsta ä' bara två år. — Stina, hustru mi, ä' nu *sjuk och utsliten* hon me' förstås, så nu orkar hon just inte gå på dagsverke mera, annars hade hon sina 50 öre om dan, när hon behöfdes, o' staten o' vår trånga stuga, som ä' skral nog, ä' de' enda vi har, så länge de' varar.

— *Staten*, hur mycket kan det vara, som skall räcka till åt så många?

— Å jo, frun, de' ä' bra nog: 4 tunnor råg, 3 tunnor korn, ärter och hvete 1 spann ($\frac{1}{4}$ tunna) af hvardera; land att sätta $1\frac{1}{2}$ tunna potatis på. — O' slår de' väl te kan en få 15 tunnor igen; 2 lass hö, o' halm så de' räcker åt kon o' ett får, de' har jag; men di, som inte har ko, di får $\frac{1}{2}$ kanna söt mjölk om da'n o' dessutom 1 kanna skummad för sommarda'n. Bränsle de' ä' 1 fann ved; o' ris får vi ta frå skogen så mycke som behöfs. — Utom de' der, som patron har oköpandes, får vi sill o' ströming, en fjärding eller 3 pund af hvardera; 1 pund lutfisk, 2 marker humle o' 8 kappar salt. Osså ä' de' lön förstås: 90 kronor utom städsel, som ä' 3 kronor. O' vanligen händer de', när patron ä' ve bra humör o' frun säger åt honom, — för ho ä' en snäll män-

niska o' den enda, som han rättar sej någe efter, — att vi får ett par kronor te Jul. Di yngre har nog nu för tiden lite större lön, eller og dagspenning, 40 öre, men då får di inte någe', om di ä' sjuka nå'n dag. Jag vet nog att di nu för tiden har mer på andra ställen, men de' der ä' hva' våran patron ger, o' i alla fall så vill de' inte räcka nu när vi ä' så många i huse, fast jag ha tagi' ut så ja' ä' nog i skuld me' på kontore' — jag vet nu inte hur mycke' de' ä'. För öfrigt kan en just inte begära att få af de' bästa, för si *de'* ska säljas, o' de', som ska köpas ä' dyrt, o' patron har nog stora utgifter, ha' jag hört, för herrskape' har många barn di me', stora somliga nu, o' de' ä' nog dyrt när di ska studera och vara i pangschon. Osså ska de' vara främmande förstås, fast patronessa' just inte lär vara mycke' me' om de', för patron lär nog vara i skull, fast han fick herrgåln ograverad me' henne. — Men de' va inte de' frun ville veta. Hva oss beträffar så har vi nu för tiden just inte heller nå'n hjälp af barnen, om di o' vore riktigt friska. Di ska gå i skoln di me', o' de' ä' nog bra de', att di får lära någe', inna' di ska börja släpa. — De' fick just inte jag.“

Armod.

“ — Min vän ni *svälter* således, medan ni arbetar, om jag förstätt er rätt?

— Säj så om ni vill. En kan väl inte ändå låta barnen vara utan, o' arbete' ä' merendels *tungt*, ska jag säja, så nog *behöfver* en gudsgåfvan i sej. Jag har alltid velat bjuda te att inte vara den sämsta, men befallningsman ä' ändå ilsken, o' patron ä' inte nöjd me' mej längre . . . Han sa' härom da'n, att han hört jag blitt lat . . . Jag får väl snart göra mej af me' dej o' hela ynglet, när du inte vill arbeta

för dem längre, o' hustru din ids ju inte mer göra ett dagsverke, ens i brådaste *anden* sa' han. — O' patron ä' nog karl te göra som han sa', o' hvart ska vi se'n ta vägen? I fattigstuga ä' de' trångt nog förut. — Men nu ha oxaar hvila nog — ho! sisso!...

— *Oxar' ha' hvila nog* sa' han, utbröt min hustru rörd, jag tycker att *han* behöfde hvila *länge och verkligt*. Oxarna sågo ju unga, feta eller välfödda och kraftiga ut. Kan då en hederlig och arbetsam människas lefnadsvilkor vara sämre än oxens?

— Hm... det tyckes gifvas fall då en statkarl kommit i den belägenhet, att han måhända skulle vilja byta med kreaturet...

Sedan min hustru hunnit något hämta sig efter den sinnesrörelse, statkarlens enkla berättelse försatt henne uti, och vi aflägsnat oss från fältet, för att folket icke skulle höra vårt samtal, frågade min hustru: — Är det likadant öfverallt och har det alltid varit så?

— Jag skall, genmälde jag, på dina frågor gifva besked, så godt jag kan utan att göra mig saker till misstag eller öfverdrifter:

Förhållandena här torde nu mera kunna räknas bland undantagen, hvilka likvist icke lära vara sällsynta ännu. Förr deremot lærer en sådan belägenhet, som folket här synes vara uti, mera hört till regeln, men allmogens anspråk voro då mindre. För öfrigt är folkets ställning alltid beroende af arbetsgifvarens skaplynne och bildning.

— Folket här tyckes minsann ej ha stora anspråk. Men säg mig en sak! Då patronen föder oxarna *godt*, så sker det väl med den beräkningen att de skola förmå göra bättre nytta? Skulle icke karlen också kunna göra mera och bättre arbete, om han hade sin fulla bergning?

— Utan tvifvel; men jag erkänner, att jag förstår ej riktigt en del landtmäns beräkningar. Vid andra gårdar har jag dock sett, att mera omsorg egnas åt folkets välbefinnande, och märkligt är, att der kla-

gar man ej så mycket öfver de dåliga tiderna, hvarom du väl hört och läst. Som sagdt, jag förstår ej saken, men det sägs att patronen är mycket sparsam i fråga om förbättringar eller tidsenliga anordningar, och nog förefaller det mig, som om åtskilligt här på godset borde vara annorlunda; ty här tycks man ännu alt för mycket gå i de gamla spåren. Ingen sakkunnig inspektor, blott en olärd befallningsman eller pådrifvare, med lika okunniga fördrängar eller rättare under sig. Arbetsmetoderna blifva naturligtvis derefter. Redskapen är gammal — intet mejeri — mycket höstsäd odlas och säljes. Stråfoder lærer äfven säljas. Efter hvad jag hört af skickliga jordbrukare, skall intet af detta höra till de bästa metoderna. Sjelf vågar jag ej fälla ett bestämdt omdöme, då jag ej förstår landtbruk. En sak är dock gifven: oxarna äro patronens egendom, och när *de* ej längre kunna arbeta för födan, kunna de gödas och slagtas.

— Ja, det förstår jag; men då statkarlen råder öfver sig sjelf, kunde han ju flytta till ett bättre ställe eller till staden, der han kunde få lättare eller bättre lönadtt arbete, såsom vedsågning eller dylikt.

— Min vän — *en statkarl med stor familj kan ej flytta*, helst om han är nära utarbetad, ty ingen vill taga honom i sin tienst. Föröfrigt kan den här ej flytta ur församlingen, ty ingen annan kommun tillåter honom att der bosätta sig, helst som du hörde att han har skuld till gården här och således är mer än utfattig.

— Är det fattigvårdslagarne, hvilka jag trott skulle *skydda* de arme, som sålunda inskränker deras frihet, då vet jag ej efter hvilka principer männen lagstifta, men att det är okristligt, obarmhertigt, ja *omänskligt*, det påstår jag bestämdt.

— Lagstiftarnes mening har nog varit god och verkligen afsett de nödställdes hjälp och skydd, men ser du min vän, de beslutande och styrande måste äfven hvar för sin kommun tillämpa lagen till eget skydd mot alt för stor fattigvårdsbörda. Kommunnal-

utgifterna äro höga, och stiga nog ändå i många kommuner.

— Hvilka äro då de beslutande och styrande i kommunerna?

— Naturligtvis de skattande, — de som lemna största bidragen till bestridande af kommunens utgifter, eller deras valda ombud.

— Det vill säga de bergade och rike?

— Ja visst! De senare i synnerhet, ty de måste ju betala mest.

— Detta var ett intressant ämne; derom vill jag höra mera en annan gång. Men för att nu återkomma till den här statkarlen, så tyckes den stackarn hafva blifvit särskildt hemsökt af olyckan. Han talade om sjuka och vanföra barn och tycktes undvika att tala mycket om sin hustru. Måhända har hon, så arbetsdugtig hon än var, vanvårdat barnen?

— Du hörde ju att statkarlens hustru också måste gå på dagsverke. Sålunda tvunget skild från hemmet, kan hon omöjligen egna barnen all den omvårdnad de i späda åren behöfva. Är så olyckan framme — ett fall, en hård förkylning, utan nödig hjälp och vård i rätt tid — och den veka telningen är förkrympt i sin utveckling, sjuklig eller vanför för alltid . . .

— Arma, arma människor!

En räddare.

Sedan vi uppnått vår bostad och min hustru vid en kopp kaffe hunnit lugna sina upprörda känslor, frågade hon i mycket allvarlig ton: Hör du Axel! Går du på middagen om söndag?

— Ja, kära du! Jag har ju antagit bjudningen för oss båda, och barnen äro ju äfven inbjudna att leka med de mindre eller jemnåriga på herrgården. Icke kunna vi nu neka dem det nöjet, som de visst

på förhand gladt sig rätt mycket åt. Föröfrigt blir det en fin middag. Jag hörde att mjölkbudet, bland annat godt, skulle hafva hem champagne och ett ostronträ. Dessutom förekomma ju flere rätt underhållande personligheter bland våra nyförvärfvade vänner här i orten, hvilka alla lära vara inbjudna; förutom en del framstående personer från skilda trakter och från städerna i länet... Om de blott, under det vi rikligt taga för oss af denna verdens goda, ville låta bli det der tråkiga talet om sin betryckta ställning, om industriskydd och spanmålstullar, om en ofosterländsk och oklok regering, en kosmopolitisk och mindre klarsynt riksdagsmajoritet, om ett oförsvarligt och ruinerande låt gå system m. m. dylikt, som vill komma den läckraste tugga att fastna i matstrupen. Jag är led vid det der och inser ej hvartill allt pratet skall tjena, helst jag, som du vet, icke känner någon böjelse för politiken, ehuru en del folk tror så, emedan jag någon gång varit nödgad att säga min mening i en eller annan fråga rent ut; men den, som det gör, duger icke till politiker. Minst af allt vill jag fördjupa mig i den invecklade tullfrågan, som likväl utgör hufvudämnet för dagen, och som de ständigt idissla.

— A propos politiken. Hvad kan anledningen vara till en sådan festlig middag nu? det har ju rätt ofta varit bjudning och ej längre sedan än...

— Förlåt min vän, jag faller in. Ser du vår hederlige patron skall bli riksdagsman vid det val till första kammaren, som snart förestår, helst som han bättre än den nuvarande representanten, en embetsman, känner jordbruket och således kan, *på grund af egen erfarenhet*, föra ortens talan och för riksdagen klargöra jordbrukarnes och deras arbetares betryckta ställning, som lärer vara en följd af frihandeln. Sålunda skall han, hvares välmående kroppsliga hydda visserligen är en motsägelse för hans egen del, men som, efter hvad du sjelf hörde vid förra bjudningen, kan lägga sina ord synnerligen väl, kraftigt

kunna medverka till något förnuftigt beslut, hvarigenom det nu rådande eländet kan afhjälpas.

— Väl vore det! Men kan du säga mig huru detta skulle tillgå? Ty derom ville jag så gerna vara med och verka i den ringa mon en kvinna har rätt och förmåga dertill.

— Jo jag tackar. — Nu vill du riktigt föra vårt samtal in på den genomtråkiga tullfrågan, som du hör att jag helst vill hålla mig ifrån. Kunde vi ej byta om samtalsämne?

— Icke vill jag plåga dig dermed, om du finner det så motbjudande.

Hvem räddas?

Sedan vi, jag med en nytänd cigarr och min hustru vid sitt handarbete, slagit oss ned på verandan, försökte vi att få något muntert samtal i gång, men det ville icke lyckas.

— Axel! Du får förlåta mig! sade min hustru slutligen, i bevekande ton, jag har ingen ro, förr än jag får någon klarhet i den där tullfrågan; därför ber jag dig, säg åtminstone *mig, hvad du vet och hvad du tycker* eller *hvad du tror!* Det anar mig att den frågan nära berör just det, som gaf uppslaget till vårt samtal förut i dag.

— Nåja! Ni kvinnor äro då oemotståndliga. — Du förstår väl, att om riksdagen, — såsom riktigt synes vara — för att skydda landets industri och särskildt dess modernäring, det svenska jordbruket, i täflan med andra länders jordbrukare, hvilka kunna sälja råg och hvete billigare här, helst nu då transporten från de mest aflägsna länder går hastigt och kostar en obetydlighet, tack vare teknikens oerhörda framsteg; om riksdagen, säger jag, för att sålunda rädda våra näringar samt först och främst våra jordbrukare

från det betryck de kommit i, eller den undergång, som de påstås alla vara nära här och på åtskilliga andra orter, bland annat beslutar att belägga utländsk spannmål med införseltull, d. v. s. en skatt om 3 à 4 kronor eller mera, på hvarje till Sverige införd tunna, så kunna de jordbrukare inom landet, som odla mera än till eget behof af de sädeslag jag nämnde, såsom fallet är med vår gästfrie värd, höja priset just med dessa 3 à 4 kronor eller mera, *utöfver hvad säden eljes skulle kosta*. Och när nu dessa sädesodlare på så sätt få större inkomster, så kunna de köpa mera, af hvad andra tillverka och försälja — missförstå mig nu ej — jag vill ej tala om champagne, ostron och dylika öfverflödsvaror, utan om nödvändighetsartiklar, såsom — —

— Förlåt, nu måste jag falla i talet! När har du erfarit att någon köper, hvad I män benämnen nödvändighetsartiklar, i vidsträcktare mon än behofvet *tvingar*, om ens det. Du hörde ju sjelf, att den där statkarlen ej kunde få en tidsenlig plog, medan patronen bjuder på ostron och champagne. Föröfrigt vill jag veta hvem som skall betala den där förmonliga prisskilnaden? Skall riksdagen anslå medel dertill?

— Åh! — hur kan du sätta i fråga något så oförnuftigt. Det vore ju att delvis återtaga med ena handen, hvad man ger med den andra; ty de, som få ökade inkomster, finge ju sjelfva rätt mycket bidra dertill. — Naturligtvis få *alla de*, som behöfva köpa till brödfödan, betala, *de och inga andra*. Den saken är så klar att den begriper äfven jag. Men, ser du, att *alla* ändå skola få nytta däraf, det påstås så bestämdt äfven af personer, hvilkas omdöme jag mycket värderar, och som säga sig hafva grundligt satt sig in i tullfrågan, ehuru jag för min del ändå måste tillstå att jag ej kan fatta huru det skall gå till, och derföre, samt af den orsaken att rätt många större jordbrukare äro aldeles emot en återgång till tullskydd för spannmål, tycker jag, att hela tullfrågan

är en mycket intrasslad härfva, som jag hvarken vill söka, eller tilltror mig kunna reda, ens för mig sjelf.

— Tack för upplysningarne! Jag tror dock att du är alltför anspråkslös i afseende på din egen förmåga, om du blott hade *viljan*. Men I män ären ofta mycket tröga och makliga, äfven då det gäller att reda viktiga spörsmål.

Grundprincipen.

— Blif ej ledsen på mig! Men jag måste ännu besvära dig med några frågor:

— Om patronen får mera betalt för sin spanmål, så får väl statkarlen mera för sitt arbete?

— Statkarlen — Ne-ej! *Han har sin stat*, som ej beröres mycket af spanmålspriset, då den, efter ett hastigt öfverslag, som jag, på grund af statkarlens uppgifter, nyss gjorde, till ungefär 80 procent utgår af gårdens egna alster. Rent matematiskt taget och i penningar räknadt, får dock staten högre värde för patronen, om spanmålspriset är högre, men statkarlens förmon blir i verkligheten oförändrad och, för att bespara dig en ny fråga, samma blir förhållandet med drängar och pigor i husbondens bröd. Likaså med hvarje bonde, som odlar spanmål endast till eget behof.

— Såå. — Men jag fruktar att de patroner, hvilka öfva sparsamhet så som vår värd, här af få anledning att minska kvantiteten i samma mon de kunna räkna ut att kvaliteten blifvit bättre, d. v. s. fått ökad penningvärde i händelse statkarlens naturaförmoner såldes. Till en sådan förknappning blefve ju, i alla händelser, enhvar dömd, som för en ringa lön, arbetsförtjenst eller annan inkomst i penningar, behöfde köpa brödfödan, och en motsvararande förhöjning i utgifterna komme ju eljes att drabba den öfriga indu-

strien, som också skulle skyddas. Detta följer ju omedelbart af hvad du förut så riktigt sagt.

— Hm — Ja, ehm — *Ja visst!* Jag tror nästan du *träffade hufvudet på spiken*. Det är och förblir nog ett *axiom* att någon måste förlora, då en annan vinner.

— Ja, ser du nu förstår jag tullfrågan: *Genom tullskatt på nödiga lifsmedel ökas i första rummet de många armes betryck och några rikes välstånd*. Men sådant skall icke, *får icke ske*, så länge det finnes tänkande och rättskaffens *kvinnor* i Sverge! Det måste vara någon *ond ande*, som ingifvit männen en så låg idé.

— Nå, nå, förifra dig icke! Du erinrade ju förut om eder ringa rätt och förmåga i sådana saker; men jag vill icke mera bestrida att frågans grundprincip spetsar ut sig just i den sats du nyss så enkelt formulerade. Värst af allt är att de, som drabbas af förlusten, just utgöra det stora flertal, som är betryckt eller har det knappt nog förut, och jag förstår nu, hvarföre det arbetande folket, efter hvad jag hört och läst eller erfarit, hade det sämre förut, under skyddstiden och derföre i allmänhet hyser fruktan för en systemförändring. Emellertid finner jag nu, sedan din fina instinkt och praktiska skarpblick ledt min syn på rätta tråden, att *tullhärifvan* kan vara enkel nog att reda för enhvar, som vill hafva någon klarhet i saken och som ej, af blind tro och inbillad eller öfverdrifven patriotism (jag vill ej, såsom andra, säga lumpen egennyttan) blifvit fanatiserad genom någon sådan der ond ingifvelse, hvarom du nyss antydde.

— Tack för berömmet och erkännandet! Men det är du sjelf, som under detta samtal öppnat mina ögon, om du också, af rena bekvämlighetsskäl, icke menade så. Men i en fråga, sådan som denna, *menar jag* att ingen tänkande och hederlig människa får vara likgiltig.

— Jag medgifver fortfarande, att du har rätt.

"Små grytor".

Sedan min hustru, i och för några små hushållsbestyr, lemnat mig ensam med barnen en kort stund, kom hon åter och slog sig ned vid min sida, lade sin hand på min arm och yttrade nästan bedjande:

— Hör du snälla vän, köp inte i morgon de der småsakerna jag bad dig om till min toalett! Jag går ej på bjudningen. Vill du i stället gifva mig penningarna?

— Gerna; men hvad skulle du göra med pengar här ute på landet?

— Åh jo! Jag tänker på den der statkarlen, hans sjuka hustru och de där vanföra barnen i den trånga stugan. Jag vill se detta hem. Jag tror mig veta hvar stugan ligger.

— Bellina! Du tänker rätt ofta i mitt ställe. Bäst vore nog, om I kvinnor kunde taga tullfrågan om hand, ty jag inser nu, att eder naturliga känsla för de *verkliga betryckta* måste vara en bättre vägledare i denna fråga än en del mäns kalla beräkningar, nationella ifver och måhända äregirigt högpolitiska funderingar. I afseende på bjudningen så går icke heller jag dit. Vi få hitta på någon lämplig förevändning. Och ni barn, varen ej ledsna! Vi finna väl på något att roa oss med om söndag. I dag ha'n I haft tråkigt, ty det vi tala om kan icke roa *er*. Jag tror till och med att ni gråtit, men det är väl för att mamma varit så upprörd.

— De' ä' alltid roligt när far är hemma och språkar med mor, för då få vi *veta* så mycke' — men, moder säj! Den där gamla leriga karlen, som ändå ä' *yngre* än pappa och som kör de där feta, stiliga oxarna, och som svälter sjelf för att de där sjuka och vanföra barnen i den trånga stugan ska' få mat af sin stackars utslitna mamma, som den där tjocka, dryga patron va' så ond på, för hon inte kan göra dags-

verke längre; ä' de' de'samma som tullfrågan, då vill vi höra mera om den! — Ja! — *Ja!* — **Ja!** tala mera! Osså vill vi följa med te stugan! A' den långt borta — i skogen?

— Lugna er nu, barn! Nog skolen I få följa med till stugan. Men inte är allt det andra ni frågade om precis detsamma som tullfrågan, fast nog hör det till *den sagan*, och det anar mig att den torden I få höra till slut och om igen, tilldess I kunnen fatta, hvad den betyder; ty jag ser på far att *nu* blir han en ifrig medhjelpare att reda, hvad han kallar tullhärfvan, och nog vet han åtskilligt om den, det har jag hört förut, fastän han tycker att det finns annat att tänka på och tala om, som är lika angeläget och mindre tråkigt!

— Tack, snälla mor! Vi ska' också hjälpa till me' den där härfvan. De' blir mycke' bättre än att leka på herrgål'n, fast flickorna ä' nog snälla, men pojkarne ä' så sturska och konstiga, åtminstone de där stora, som ä' gymnasister. Minns Erik hur elaka di va' mot den lilla vallgossen. Jag trodde rakt di skulle förderfva honom. Och hur di tussa' hund' på den hyggliga flickan, som går hit med mjölken, och hur —

— Se så barn! Vi skulle ju tala om sagor!

— Ja visst! Om tull — *tullhärfvan* hette de', sa' far. Du vill ju, far, tala om mera?

— Kanhända! — Men då får mor ursäkta om jag, för att bli förstadd af eder, blir något omständlig och naiv. Om vi just nu med samma skulle gå till den där stugan borta i skogen. Vi kunna då på en liten omväg göra afskedsbesök hos den hedervärde nämndemannen, der vi voro bjudna på dottrens bröllop, och hos föräldrarne till de där beskedliga bondgossarne, som lekt *husbonde och dräng* med er om söndagarna, och till snickaregossen, som gjorde den präktiga väderkvarnen åt Erik. På samma gång kan jag betala sista lagningen hos sockenskomakaren och skräddaren. Jag tänker vi då kunna få höra åtskilligt, som hör till tullsagan. Om söndag gå vi i kyrkan. Då kunna vi taga afsked hos pastorns och skol-

lärarens. Inspektor L. på B— sade sig velat se oss på en enkel hvardags-supé, innan vi flytta. Han är ej bjuden på festen, så vi äro nog, fastän det är söndag, välkomna att hos honom tillbringa aftonen. Han är en upplyst och i facket kunnig man. Af honom tror jag vi kunna få veta, hvarför icke alla jordbrukare önska spanmålstullar.

— Ja, allt det där blir roligt, men far måste lofva att tala om nå'nting på vägen i dag, nå'nting som hör till tullsagan.

Naturlig frihet.

Tysta och slutna, hvar för sig, hade vi kommit in i en liten skogsdunge. Plötsligt bröt äldsta gossen tystnaden:

— Se, en sådan liten vacker fågel! — Nu flög han bort. Han är nog lycklig, som så lätt kan fara hvar han vill och ta' mat hvar han vill, utan att arbeta.

— Allt är vackert i naturen, om man blott kunde rätt fatta hvarje tings och varelses uppgift i den stora hushållningen. Trasten är eljes icke utrustad med någon synnerlig yttre fågring; men lycklig är han nog ändå i sitt oberoende. Arbeta måste dock äfven han. Men hörden I hur han sjöng?

— Haf hjärta för stackarn! Var vaken! Var flitig! Gå al'ri' bakut! Gå framåt! Se uppåt! Ty där har du målet, *ditt* mål, mitt mål, vårt mål, — frihetens lycka — friden. Vist, vist, — kviritt kvirili villi illitt. —

— Ja just så lät de'. De' va' en snäll fogel.

— Eget ändå, barn, att han sjunger den här årstiden. Det är måhända en frigifven fånge. — Men far går så tyst och fundersam. Nu få vi visst höra något riktigt alvarligt och lärorikt?

— Nåå, ja. Likasom fogelns enkla kvitter kan

tydas i goda och lärorika meningar, som väcka till begrundan, så kunna alla okonstladt framsagda tankar vara lärorika för den, som vill lära för det godas skull, och det viljen I ju, barn? Vi kunna ju sätta oss ned här på stenarne under granen, men blifven ej rädda! Den här skogen är icke stor. Föröfrigt är alltsammans blott en saga.

Härkomst.

— Såsom I hafven hört i berättelsen från den råa forntiden, fanns det då en *jätte* eller rättare sagdt en *gast*, som kallade sig *Viking*, och som for verlden omkring för att kapa, röfva och plundra, såväl genom strandhugg som genom öfverfall på fredliga seglare. Men likasom nutidens röfvarehöfdingar (i vissa, mindre civiliserade länder) var han skonsam och vänlig mot dem, hvilka frivilligt betalade den tribut han fordrade, och som ofta kunde vara hög och obillig nog. Dessa medgörliga menniskor värnade och skyddade han, så länge han sålunda hade nytta af deras tillvaro, aldeles som bonden vårdar sin ko, så länge hon mjölkar. Men de, som ville smyga sig undan eller försvara sin egendom mot sådant prejeri och sin sjelfständighet mot våldet, dem nedgjorde han grymt och skoningslöst, samt tog från dem allt hvad de egde och gjorde deras anhöriga och tjenare till slafvar.

Sedan människorna fått *något* ljusare begrepp om rätt och orätt samt om inbördes aktning, inrättades af hvarje folkgrupp, som arbetade tillsammans, lagar, grundade på gängse sed hos dem hvar för sig eller bland de jämförelsevis minst omenskliga, samt ordnade derefter sin ledning eller styrelse och uppdrog den åt någon duktig karl, så vida icke en sådan sjelf *tog* sig denna höghetsrätt. På så sätt vek det gamla djuriskt råa våldet något för ett slags lagbun-

den rätt, enligt hvilken, bland annat, bestämdes att när man från ett land förde några varor till ett annat, så skulle köpmannen eller skepparen till höfdingen betala en viss tribut eller skatt, som ock kallades andel eller *tull*, i förhållande till varornas värde, sändningens eller farkostens storlek, såväl i det land hvarifrån varorna fördes, som där de fördes igenom och dit de infördes. Emot fullgörandet af denna tribut åtog sig höfdingen att lemna öfverbringaren sitt skydd mot de fribytare och röfvare, som ännu enligt gammal vana fortsatte sitt rofferi på egen hand. De sålunda ingående skatterna blefvo af höfdingarne använda till krig, för grannars underkufvande samt för att fortfarande tukta dem, hvilka icke ville lemna den fordrade skatten. Men hvarje höfding tog gerna egna fribytare i försvar, mot särskild tribut af dem. Sålunda underhöllos ständiga strider mellan de olika folkens höfdingar och härtill gick de upptagna skatterna åt samt mycket mera därtill, hvilket plundrades ut af någon kufvad fiende eller, då sådant ej alltid lyckades, pressades ut af eget folk. Allt detta var den omtalade gästen gerna med om, så länge han orkade, ty det stämde så väl med hans principer; men sedan han blef gammal och giktbruten, nöjde han sig med att gifva sitt bifall eller missnöje tillkänna och att verka genom den anda af plundringslystnad, han ingifvit människorna, samt att med åldringens erfarenhet gifva sin afkomma goda råd och förmaningar för framtiden.

Beskyddaren.

Bland jätten Vikings afkomlingar i rätt nedstigande led förekommer ett mycket tacksamt subjekt, hvars namn vi strax skola lära känna; en slags demon eller svart ande, som förr i världen, sedan människorna blifvit något mindre råa och grymma, men

dock ännu voro mera okunniga, fördomsfulla och onda än nu, dyrkades mycket allmänt och nästan som en gud. Detta kom sig egentligen däraf, att han förstod så väl att ställa sig in hos höfdingarne, hvilka kallades furstar eller käjsare och konungar, samt andra mäktiga män, ty han hade afunden till moder, och hon hade lärt honom konsten att stifta split och ovilja mellan människorna. Men af sin egen, från stamfadren ärfda natur, förstod han att på samma gång skaffa penningar att köpa vapen och värfva soldater för, så att de där furstarne skulle något så när kunna hålla folket i styr, hvar i sitt land, men deremot dugtigt slåss med hvarandra, eller göra krig, hvilket den tiden ännu hörde till furstarnes förnämsta nöjen. Genom dessa strider, hvilka till stor del voro följden af svartandens illråd, blef det finare folket i tillfälle att, såsom tappre slagskämpar, förvärfva ära, gods och andra rikedomar, så att de kommo högt i anseende hos furstarne och kunde lefva i prakt och öfverflöd, medan det gröfre folkets tegar trampades ned, deras gårdar brändes, deras hustrur och döttrar skändades, och deras barn spetsades på fiendernas spjut. Sålunda uppkom hungersnöd, pest och allt tänkbart mänskligt elände, så att till exempel vårt stackars land, som dock fått så stora gudsgåfvor i naturen, en gång höll på att blifva aldeles öde.

— De' va' ett *gement* troll. Men hvar kunde han få så mycke' pengar ifrån? För krig kostar ju pengar, de' står i historien.

— Ja, det är sannt. Jo, sen I: Hvad det grofva folket, som ej dugde till krigare, — eller då det någon gång var fred, medan furstarne hvilade från leken, för att under tiden reta hvarandra med stickord, eller fundera ut nya tvisteämnen, eller köpa vänner hvar på sin sida — hvad arbetsträlarne, sådane som den där statkarlen, med hustru och barn, genom svett och möda pressade fram, ur jorden, bergen och skogen eller i hyttorna och verkstäderna samt vid hemmets hård, och som kunde förvandlas i penningar, det ploc-

kade han så behändigt ur deras fickor, att de sjelfva icke ens kunde förstå hur det gick till, än mindre begripa hvart penningarna togo vägen.

— En sådan skälm! Men hur kunde det gå till då? Säj!

— Kvirivitt — ja säj!

— Nej se där ä' fogeln igen. Han tycker visst också om att höra på sagor.

— För att förklara hur det gick till måste jag först taga ett nära till hands liggande exempel!

Frihandel.

— När Erik var riktigt flitig, så ritade han på en vecka den där nätta taflan, som snickaregossen så innerligt gerna ville ha, för att gifva sin mor på hennes namnsdag; ty han kan icke sjelf rita taflor. Jag vet ej huru ni rådde samman, men att snickaregossen helt visst var ännu flitigare någon tid, det kan man förstå, ty han hade på några veckor färdig en väderkvarn, ehuru han hela dagen måste hjälpa sin far att göra nyttiga saker, som kunde säljas eller bytas bort för mat och kläder. På afton- och morgonstunder, då han skulle leka, ja kanske på natten, då han skulle hvila, förfärdigade han således den där vackra och sinnrika väderkvarnen, med de många hjulen i och med mjölnaren, som ställer kvarnskruften, mjölnardrängen, som sträcker seglen på vingarna, och kvarnbudet, som bär upp sin sädessäck — Nånå sjelfva figurerna gjorde Erik — och kvarnen ville *han* ovilkorligen ha, ty han kan icke göra en väderkvarn. Och så bytte de och äro båda belättna med sin *handel*. (Handel och byte är samma sak sen I, barn.) Och detta byte finnen I ju så enkelt och naturligt. Men den där Svartanden har en annan mening. Hade han fått råda,

så skulle han ha sagt till Erik: Skall du låta din vackra värdefulla tafla gå ur huset för en simpel väderkvarn, endast för att rikta snickarens hus. Du är otacksam mot föräldrahuset, där du njuter uppfostran, kläder och föda m. m., och du är icke värd dina föräldrars kärleksfulla omvårdnad eller dina syskons aktning. Väderkvarnen kunde du göra sjelf eller låta din bror göra den, så haden I haft båda sakerna kvar i huset. Nu har taflan gått alldeles förlorad, utom det att du gaf snickarpojken figurerna för ingenting; allt för att rikta snickarens hus på föräldrahusets bekostnad. Ungefär på samma sätt skulle han lextat upp snickaregossen.

— Ja men *jag* skulle svarat honom jag, att ja' *kan inte* göra en väderkvarn, åtminstone inte så bra och så fort, och de' kan inte bror min heller.

— Hjelper ej. Den där Svartanden är mycket envis och blir arg, när han motsäges. Han skulle vid äfventyr af stora olyckor för hela vårt hus, och i uttryck, så grofva att du ej hört något dylikt förut, befallt dig att göra kvarnen sjelf, eller låta någon i huset göra den, om dertill också skulle åtgå hela lifstiden och om kvarnen blef hur dålig som helst...

— Men han ä' ju *dum*. Jag kan ju hinna rita tusentals taflor, om jag får lefva, och för dem kan jag köpa så många kvarnar jag vill och allt annat, som jag tycker om eller behöfver. Men hvad va' de' du ville säga: *så vida icke?* —

— Ja, du afbröt mig. Jag skulle just tala om

Skyddsystemet.

Sen I, barn, han låter nog ändå tala med sig den der stränga husvaktaren. Hans närmaste stamfrände däremot, som het *prohibitus*, han tillät under sin makts dagar intet byte alls, men han är nu gammal

och svag, och törs just icke mera visa sig bland fullt civiliseradt folk, annan tid än då de tillfälligtvis blifva vilda, så att de slåss. Men den här, som heter, *Protektor*, skyddaren eller vaktaren, därför att han tyckes vara så mon om att hvarje hus skall behålla sitt, han låter beveka sig mot kontant erkänsla. Det vill säga blott han, efter den gamla kapareseden, får sin tribut.

— Aha! de' ä' på de' viset han skaffar pengar.

— Kvirivitt — skaffar pengar. —

— Ja, ser du Erik, när du och snickaregossen nu ovilkorligen ville byta, så skulle protektorn medgifvit det, om du betalade honom en del af väderkvarnens värde, med figurer och allt, och om snickaregossen likaså betalade för taflan. Dessförinnan skulle husskyddaren dock, för ordningens skull, haft betalt af gossen när du lemnade figurerna till honom. Den betalning protektorn sålunda tager kallas fortfarande *tull*, och benämnes särskildt *skyddstull* därför att, enligt hans lära, som kallas *protektionism*, skyddas på detta sätt hvarje hus för sig från förluster, som annars skulle drabba det.

— En så'n konstig lära! Än pengarna då, som han tog från oss båda. Hvert tog di vägen, å va' inte de' förlust? Föröfrigt kunde vi bytit utan att han såg de', för de' angick inte honom, när vi gjort sakerna sjelfva.

— Nå, nå. Det sista kan nog tyckas er, barn, naturligt och rätt, men sen I, *det* är någonting riktigt fult, som kallas *lurendrejeri*, hvarom det finnes mycket underliga och hemska sagor, som vi kunna taga litet närmare reda på en annan gång. Nu mån I endast veta, att den der stränge vaktaren har *tusende ögon*, så att det går ej så lätt att byta i smyg, och den, som af oförstånd eller vinningslystnad, ej kan motstå frestelsen utan med sådant blir tagen på bar gerning, han fräntages alltsammans (detta kallas *beslag*) och blir, om han gör motstånd, nedgjord, alldeles som förr, eljest får han plikta dugtigt eller gå i fängelse. Hvad pengarne beträffar så hörden I ju, att

Svartanden behöfver dem till krig och uppror, som vanligen följer af den afundsjuke, kif och split, han förstår att väcka och egga till mellan olika länder och mellan folk och konung eller folket inbördes i samma land, samt af den nöd han orsakar. —

— En sådan elaking. Men ä' han alldeles borta nu. Ä' de' ingen tull mer här i landet, eftersom han inte kom å la' sej i när vi bytte?

— Förr var det så, barn, att när en landtbo skulle in i staden för att mot de matvaror eller annat nyttigt, som han frambringat och som stadsborna nödvändigt behöfde för att icke svälta eller frysa ihjäl, byta sig till sill och salt eller annat för honom nyttigt och nödvändigt, så måste han betala tull vid stadsporten, eljes fick han icke ta dem med sig in i staden. Det är därför som en stadsport än i dag kallas "tull". Sådana tullportar hafva äfven funnits uppsatta här och där på landet, t. ex. mellan landtbygd och bergslag. Men för omkring 70 år sedan togos alla sådana tullar bort. Därmed äro likväl protektorernas riktigt trogna anhängare icke nöjda. Så säger t. ex. en af hans profeter, en mystisk personlighet, som kallar sig Dl., (Nå nå, det är nog ingen farlig potentat, fastän han valt sjelfva gamlens märke. Dock har jag hört sägas att han skall mycket likna en skolmagister, af den gamla, nu nära utdöda stammen, med ovet såsom uppmuntringsmedel till lydriad, flit och ordning, sedan färlan ej får begagnas så mycket som förr. Denne gengångare från det förflutna säger att de så kallade landtullarnes borttagande verkade *menligt* på så vis "att främmande varor lättare kunde intränga och konkurrera med de af skatter hårdt tryckta fabriksnäringarna."

(Orden kunna läsas hos profeten Dl. i boken *Sveriges Handelspolitik*, första kap. sid. 23.)

— Det var en underlig profet. Men att det fins sådana nu för tiden!

— Underlig profet nu för tiden — Burivivitt:

Stamfränder.

— Det har, förutom de der onaturliga landttullarne, som gjorde det mycket svårt för hederligt folk att byta till sig hvad de behöfde och att få ordentligt betaldt för sitt arbete, men som gaf tillfällen till och god förtjenst på byte i smyg, funnits en mängd andra hinder för fritt byte och frihet att göra, hvad man bäst hade ämne till eller hog och fallenhet för. Så t. ex. gafs det ofta, mot koñtant betalning eller andra tjenester, rätt åt personer eller bolag att göra eller handla med vissa saker, hvilket på samma gång var andra strängeligen förbjudet. Sådän särskild förmånsrätt, som konungen dock förr i tiden ofta behöll för egen eller kronans räkning, kallas *monopol* eller *privilegium*, efter skyddsgudinnan *Privilegia*, och medgifves nu mera endast åt dem, som göra sedlar (*enskilda banker*), eller sälja medicin (*apotekare*), samt i viss mån åt dem, som bygga enskilda jernvägar, sådana som den vi fara på hit ut. Föröfrigt behåller konungen och riksdagen nu mera privilegierna för *statens*, det vill säga landets alla invånares gemensamma räkning.

En annan förmyndare, som hette *Restriktus*, tillät icke folk att köpa och använda vissa nyttiga saker, helst om de voro vackra. Hade han något att säga nu, så skulle han alldeles icke tillåtit snickargossen att byta sig till Eriks tafla, emedan den enligt hans mening endast var en prydnad, och sådana ansåg han att groft folk kunde vara utan. Han ville att sådana personer på alt sätt skulle spara, så att de kunde gifva konungen pengar eller skatt, som behöfdes så väl till krigen.

Privilegias gemål, också en nära anförvandt till protektorn, kallade svenskarne helt simpelt *Skrå* eller sällskapsmannen. Om honom finnas många både uppbyggliga och vackra sagor, men äfven fula och hem-

ska, ty på samma gång han skapade trohet och fast brödraskap samt fordrade kunskap och redbarhet af enhvar, som blef upptagen i någon af de ordnar eller *Skråsälskap* han stiftade, stälde han ofta till split och oenighet de olika sälskapen emellan, samt var tyranniskt hård och orättvis mot mången kunnig och redbar yrkesman, som ville slå sig fram här i verlden eller sjelfständigt arbeta för sin bergning, hvilket icke fick ske förrän han blifvit upptagen i högsta graden af någon *skråorden*. Ännu mer hård och orättvis var han mot dem, som icke sökte hans beskydd eller icke kunde göra det, af brist på penningar (ty äfven hans ynnest skulle betalas kontant) eller emedan de bodde på landet; ty det var endast stadsbor han ville gynna och pungslå. Sålunda skulle, om han ännu rådde, skraddaren och skomakaren här ute icke understått sig att göra kläder och skodon åt oss stadsbor, och jag tror knappast, att han skulle tillåtit snickargossen att till Erik byta bort väderqvarnen. Säkert är, att snickaren icke skulle haft rätt att till oss, stadsbor, sälja en byrå eller dylikt.

Äfven handelsmännen och fabrikssegarne stodo, såvida de icke särskildt funnit nåd för hans gemål Privilegia, under Skråfarbrors beskydd och stränga uppsigt, så att ingen fick köpa eller sälja utan hans medgifvande och mot förbindelse, att hvar för sig endast handla med vissa varor. Sådant medgifvande gafs föröfrigt endast åt stadsbor. Den landtbo, som understod sig att betjäna sina grannar med att uppköpa och återsälja nödiga och nyttiga saker, likasom den handtverkare eller *gerningsman* på landet, som, om det ock var för nöds skull, gjorde något åt en stadsbo, blef straffad med böter; och var han så fattig att han ej kunde betala böterna, så kastades han i fängelse, der han, i likhet med stora missdådare, genom en svältkur, som bestod i att längre eller kortare tid, alt efter böternas storlek, endast få förtära vatten och osaltadt bröd, fick försona sitt brott.

Samma öde drabbade äfven den handtverkare

eller handlande i staden, som förfärdigade eller sålde annat än det han särskildt hade tillstånd till. På samma sätt straffades den, som mot Restriktii bud köpte och använde hvad han ej hade lof till, eller den som sysslade med något, som tillkom de privilegierade.

— Men, det var ju icke något brott att arbeta och sälja det man sjelf gjort, eller att ärligt köpa och sälja, eller att köpa och använda det man hade råd till?

— Jo jo men! De der goda skyddspatronerna stodo allesamman väl hos de mäktige, som stiftade lagar, ty de hjälpte alla till att skaffa penningar; derföre gjordes lagarna så, att det blef brott, och det bören i lägga på minnet, att allt, som strider mot landets lagar måste, för ordningens skull, bestraffas äfven om den, som lefver i eder barnsliga oskuld, anser gerningen naturlig och oskyldig, ja, äfven om domaren någon gång skulle hafva samma mening. — Men det var i den gamla, mindre upplysta tiden sådana lagar stiftades. Nu är allt det där borta, ty sedan mer än 20 år tillbaka medgifver lagen nära nog enhvar att fritt arbeta för sin bergning bäst han kan och förmår. Sjelfva den där svältkuren på *vatten och bröd* är nu borttagen, då den i vår tid ansetts alt för omänsklig äfven mot de gröfsta bofvar.

Ännu stå dock på sätt och vis under Skråfarbrors beskydd sotare, åkare och hyrkuskar, åtminstone i vissa städer, samt fältskärer, barnmorskor och läkare. Föröfrigt har han nog ännu sina platoniska dyrkare, hvilka gerna skulle se hans välde återupprättadt. Till dem höra i allmänhet de, som fortfarande tro på protektorn och förkunna hans lära, såsom till exempel den omnämnda profeten *DI.* med flere. Derföre förstån i väl att det vore mycket farligt, om den der skyddsanden eller hans anhångare, hvilka kalla sig *skyddsvänner, tullvänner*, eller det *svenska arbetets vänner* och som säga sig vara de enda *fosterlandsvännerna*, åter finge större makt, ty då komma Protektors alla gamla slägtingar med, emedan deras grundsatser ingå i hans system så att han

ej kan styra så som han önskar utan deras hjälp, och utan hvilken många bland hans skyddslingar ej kunna reda sig i täflan med hvarandra inom landet.

— Sådant får väl ej ske? För de' där va' ett gement sällskap hela slägten.

Ha, ha haa — ha ha haa! —

— Ja hela slägten, barn, ty deras högsta sträfvan har varit att inskränka friheten. Men "jag hör hur skatorna skratta! Man väntar *främmande*."

Familjens dygder.

— Ja man tycks verkligen vänta främmande, och för att I riktigt skolen få veta hvad slags folk det är, skall jag tala om hvarderas goda sidor.

Skråfarbror, att börja med, få vi icke dömma altför strängt, ty, hvad han framför alt höll på, var ordning och redbarhet i arbete samt i handel och vandel, äfvensom trygghet till bostad, helsa, lif och lem, och det är för den sistnämnda dygdens skull, som han ännu fått behålla något välde här. Hvad den gamle Restriktus beträffar så var han nog en verklig sparsamhetsvän, hvars många goda lärdomar förtjenade att tagas vara på än i dag, fastän han i första rummet ville att kungen skulle få sin skatt, hvaraf han på den tiden hade stora behof. Privilegias återstående makt här i landet har äfven sin grund i hennes goda tanke och vilja att skydda till person och egendom samt mot oskäligt prejeri. Äfven hon fordrar kunskap, redbarhet och soliditet af dem hon gynnar.

(Privilegierne för prester att uteslutande vårda om religionen samt för andra klasser och personer eller för statstjenarne att sköta vissa embeten hör icke till vår saga för dagen.)

— De må hafva hvilka dygder som helst, de der

gamla förmyndarne, men att de varit frihetsfiendtliga folkförtryckare alle samman, det är min mening, och i den lasten tyckes den der Protektor vara den värste bland dem. Men, säg Axel; Har *han* inga dygder, eller är han en verklig *demon*?

— Moralen får ju icke alltid bedömas efter gerningarne eller deras påföljd, utan mera efter viljan eller motiverna, helst den kan vara beroende af medfödda eller nedärfda anlag, af hvilkas odling i god eller dålig riktning en personlighets moral så väsendtligt påverkas. Du känner nu Protektors ursprung och släktförhållanden. Hos stamfadren fanns åtminstone den storslagenhet i karakteren att han aldrig ville plundra de fattiga och värnlösa, icke heller förhindra byteshandeln, blott han fick sin tribut. Hade nu dessa bättre karaktersdrag fått utveckla sig, utan sidoinflytelser af sämre art, så skulle någon annan tullskatt nu ej kommit i fråga än den, som lägges på öfverflödiga eller mindre nödiga saker, hvilka de rike eller slösaktiga köpa från utlandet, och hvarigenom icke afsetts att hindra bytet, utan endast att taga skatt af dem, som bäst kunna betala, och att sålunda erhålla nödiga inkomster till allas gemensamma bästa. Men genom inflytelsen af stamfränden Prohibitus, som fått i sitt hufvud att han är en *sann patriot* då han förbjuder byteshandel med främmande land, och sålunda skyddar egna invånares arbete mot all yttre täflan, samt af medfödda anlag från mödernet, att skapa afund och split, folken emellan, och framför allt genom sina medfödda plundroreanlag, hvilka hos honom utvecklats till den "osynliga handens" eller ficktjufvens begär och talang, har han blifvit hvad han är: *En god skatteindrifvare*, som dock, utan hänsyn till den skattandes förmåga, pressar på alla sätt då han tager eller vill taga tull äfven af den fattige och på det aldram nödvändigaste, som vi måste köpa från utlandet.

Genom de svårigheter, han sålunda uppställer för byteshandeln, anses han af sina blinda dyrkare vara en god patriot och alla sanna fosterlandsvänners

goda genius, derföre att han på så så sätt beskyddar och främjar inhemskt arbete och bereder god förtjenst derpå samt så att penningar för främmande varor ej gå ur landet. Men utbildad, som han är, till typ för en paradox personlighet, är han mera kosmopolit än någon annan, ty han vill på samma sätt skydda arbetet inom alla länder, bland alla folk; så att så snart folket i ett land ställt sig under hans beskydd, är han mycket angelägen att andra skola göra på samma vis. Snålheten, eller begäret efter tullintrader, bedrager sålunda den patriotiska visheten, ty i samma mån han lyckas inskränka det fria varubytet, länderna emellan, minskas samfärdseln och handelsrörelsen, och således tillfället till arbete och förtjenst för och af dessa näringsgrenar. Men å andra sidan ökar han verkligen tillfället till *sysselsättning*, derföre att han, i sin kosmopolitiska patriotism, förleder folket, der det ställt sig under hans beskydd, att göra, hvad de icke kunna göra lika enkelt, bra och fort, som andra folk, aldeles som i exemplet med Erik och snickargossen.

Det ökade arbete han skaffar blir sålunda improduktivt eller *värdelöst*, och derföre måste arbetslönen blifva lägre, eller ock blir produkten dyrare eller sämre, så att alla få betala mer för hvad de behöfva, än det är värdt. Det, som hans godtrogne dyrkare mena skulle blifva allas fördel, blir sålunda allas förlust, eller *nationalvinsten*, som de tro att han skapar, blir *nationalförlust*; men det begriper han icke och icke hans anhängare heller, ty han är en fiende till alla logiska tankar, dem han föraktfullt kallar teorier eller fraser, och som han medgifver kunna vara riktiga i och för sig, men de duga icke i praktiken, påstår han, och häri instämna hans dyrkare. Naturligtvis derföre att logiken aldeles motsäger riktigheten af den fixa idé eller formel, som utgör grunden till hans trollmakt, hvarigenom han gjort sina anhängare otillgängliga för all sann logik eller allt sundt omdöme. Det bedröfligaste är dock, att då protektorn tror sig bereda sjelfva arbetet eller ar-

betarne skydd och hjälp, genom ökad sysselsättning, denna välmening aldeles missförstås eller missbrukas af hans favoritskyddslingar, arbetsgifvarne, så att de taga *för sig* skyddets alla förmåner och låta olägenheterna drabba arbetsträlarna, hvilka sålunda, med mycket arbete och släp, lefva i armod, och blifva fattighjon då de äro utslitna, medan patronerna vanligen lefva godt och samla rikedomar för sig och efterkommande.

Det enda således som skulle kunna räknas denne skyddsande till beröm är, att han skaffar penningar för det allmännas behof, då sådant, af en eller annan orsak, är af nöden. Men denna hans förtjenst motväges deraf att han sjelf väsendtligt bidrager att framkalla sådan nöd, genom de nationalförluster han skapar, samt deraf att han tager penningarna till de allmänna behofven af mindre bemedlade i samma proportion eller större mått än af de bergade och rike.

— Tack för ditt försök att ta' honom i försvar! Jag vill hålla honom räkning för hans ansats till *någon* god vilja, men hans gerningars resultat blir ju ändå demonens: i frihetens inskränkning, i folkens isolering, med deraf följande fiendtlighet och ömsesidiga repressalier; ökad trældom, utan ökad eller bättre arbetsfrukt och ökad armod bland de förut betryckta. Och när han sjelf sett och ser detta, så kan det ej ursäktas att han ej vill låta lära sig af erfarenheten. Det samma måste jag säga om hans anhängare. *De* äro dock *menniskor*, utrustade med förnuft och känsla. De kunna *icke* ursäktas.

— Neenig — neeig — neeig — meijeare,

— I eder ömma ifver för dem, *som verkligen äro i betryck*, dömmen I kvinnor så strängt och summariskt.

— Hörde ni grönsiskan? Men ser du, Gustaf, så *rödt* de' lyser därborta på tufvorna? Tänk hvad foglarna ha' det bra i skogen, där det växer så mycket bär, som de kunna plocka fritt.

— Barnen hafva tröttnat att lyssna till berättel-

sen om de där gamla släktingarne och deras dygder. Medan barnen plocka lingon, kunna vi tala om några telningar, som nu för tiden vilja arbeta sig fram till inflytande och makt, eller den

Yngre sidoafkomman.

— Skråfarbror har en son, ännu ej så mycket till åren kommen, som kallar sig *Fack* eller *Ring*, och som äfven vill bilda sällskaper eller föreningar, inom och genom hvilka han säger sig vilja verka för fast brödraskap, ordning, kunnighet samt redbarhet i handel och vandel, äfvensom för en god ekonomi. Men af fadren tycks han hafva ärftt begäret att tyranniskt ingripa och bestämma, hvad man får och hvad man icke får sysselsätta sig med, och af modren en viss hog för privilegier, ehuru allt under annan form än den de gamle skapade. Ville den där ynglingen lägga sig vinn om att tidsenligt öfva medfödda dygder, så kunde han måhända hafva god framtid för sig; men slår han sig hufvudsakligen på öfvandet af föräldrarnes odygder, och vill han, såsom han hittills visat tecken till, öfva fadrens skräckvälde, så kan han endast väcka allmän förargelse och göra skada åt dem, som han utvalt till sina skyddslingar, nemligen de egentliga arbetsträlarna.

Denne yngling har en mycket äldre syster, *Socialina*, som i sin ungdom gaf godt hopp om sig, emedan hon med lugn och sans, alldeles som du, sökte göra sig reda för orsakerna till det mänskliga eländet och medlen till dess afhjälpan, men sedan hon kommit mera till åren, och synnerligast sedan hon, i oloflig förbindelse med *Anarkus*, som är emot all mänsklig ordning, födt och fostrat en son, hvilken kallar sig *Kommunus*, har hon blifvit hysterisk och emellanåt alde-

les förryckt. Sin älskare till behag, vill hon då tillintetgöra all utveckling hittills. Allt det bestående vill hon rifva ned. Föröfrigt gråter hon ofta, väsnas och slår omkring sig, därför att människorna ej obetingadt vilja sluta sig i hennes armar och mottaga den lycka hon bjuder i allas jemnlighet såsom *kommunarder*, det vill säga, hennes sons bundna slafvar, hvilka skulle likasom kreatur arbeta under hans piska, utan eget mål eller framtidshopp, endast för den dagliga födan samt vården och tillsynen af andra lika bundna och piskade nöt. Äfven dessa föregifna människovänner hafva valt arbetsträlarne till stamskyddslingar, väl vetande att det betryck dessa lidit och till stor del ännu lida, gör dem benägna för hvilken förändring som helst, då många bland dem tro att de ej kunna få det sämre än de haft eller hafva. Vetande jemväl att skyddsgarne ännu ej äro tillräckligt upplysta för att kunna rätt fatta vidden och djupet af den afgrund dessa frestare vilja leda dem emot och störta dem uti, än mindre värdet af individens nuvarande frihet och sjelfbestämningsrätt, hur inskränkt denna ännu mångenstädes och i många fall kan vara, samt det *oersättliga värdet* af ungdomens hopp på framtiden. Lyckas nu protektorn litet hvarstädes i sina planer att höja eller betrygga de bergades välmåga, på bekostnad af de betrycktes arbete eller genom deras ökade trældom och armod, så får han äfven den synden på sitt oändligt rymliga och belastade samvete, att hafva gifvit sina kusiner, med hvilka han eljest icke tyckes vara vän, ett godt handtag, så att deras anhängare blifva alt flere, i spetsen för hvilka Kommunus förr eller senare står såsom besegrare af mänsklighetens mera förädlade del; men — — .

— Krak — krak — krak.

— Det var kråkan. Jo, jo, hon hör också till de roffoglar, som lefva på as, och som plundra de svagares bon, då hon ej kan taga utsädet från åkern.

— Såå, barn! ären I nu nöjda på bärplockning?

— Å, ja, vi såg en räf som åt upp en dumsnut och tycktes lura på en hare, så vi vardt rädda. Men nu vill vi höra mera om svartanden.

Direkt verkan.

— Såsom jag förut nämde är det ingen tull numera *inom* vårt land; men vilja vi köpa af utlänningar så måste vi ofta betala tull, exempelvis för sådane der små väderqvarnar och i öfrigt för en mängd både nödiga och nyttiga ting, såsom kläder, skodon, möbler, m. m. Därigenom blifva alla dessa artiklar *dyrare, än de eljest skulle vara*, ty köpmannen, som införskrifver dessa saker från utlandet, han måste betala tullen och sedan lägga den utgiften till priset, när han säljer till oss. Förr trodde man, att han drog af det på sin vinst, men så enfaldig är ingen köpman. (Många trodde, och tro ännu i sin enfald, att det är utlänningen som betalar tullen för hvad vi köpa af honom). De, som inom landet tillverka samma slags varor, taga naturligtvis det högre priset eller lemna en sämre vara. På så vis plockar än i dag den där gamla skyddsguden, Protektor, penningar ur folkets fickor, utan att man märker det. De penningar, som tullen för utländska varor ger, användas fortfarande till vapen och soldater; men det öfverpris, som vi få betala för hvad som tillverkas här i landet, det kommer tillverkarne till godo, så att de skola kunna skaffa arbete åt folk och betala sina arbetare väl.

— Nå, det är ju förnuftigt; men *göra* de det också?

— Tilleritt — ja göra de det? — pirrr —

— Såå! Nu börjar mamma med sina frågor igen, och till och med fogeln tycks vara nyfiken.

— Jag har redan sagt att arbetsgifvarne missbruka protektorns välmening. Jag säger det på den

grund, att jag af män, som tagit fullt reda på den saken, hört att arbetarne inom de af honom gynnade yrkena skola vara jemförelsevis klen aflönade, under det patronerna stå sig väl, och att arbetstiden eller arbetarnes antal och löner knappas in, så snart egarnes förtjenst något minskas, äfven om den ändå är god. Men derom kunna vi tala vidare en annan gång, sedan jag personligen hunnit närmare taga reda på förhållandet. Men nu är det ju nu endast fråga om tull på spanmål och annat, som utgör det allra nödvändigaste till lifvets uppehälle, och af hvilket enhvar ovilkorligen måste förskaffa sig en viss minsta kvantitet för att kunna lefva, vara frisk och arbeta, och derom hafva vi kanske talat tillräckligt förut i dag. Föröfrigt skulle vi ju blott tala om sagor, eller ären I trötta derpå, barn, så kunna vi sluta och i stället fortsätta vår promenad.

— Nej snälla fader fortsätt, vi ä' inte trötta, men säj först: Hvad gör kungen med tullpengarna, eller med vapen och soldater nu när de' inte ä' krig? Det har ju varit fred så länge.

Den eviga freden.

— Vi hafva haft fred i mer än 70 år, ty vår konung är, och hans närmaste företrädare hafva varit upplysta och fredsälskande furstar, och folket, det gröfre, har alltid velat hafva fred. Äfven fint folk söker nu sin ära och lycka på bättre vägar än förr. I veten dock af erfarenhet från egna lekar i skolan, t. ex. snöbollskrig, att om någon vill hålla sig ifrån striden, så händer att han blir, såsom en feg stackare, anfallen från båda partierna för att tvingas att vara med och hjälpa till på endera sidan. Är han då icke en stark och dugtig gosse och har han inga hjälpare, så att han kan hålla de anfallande ifrån sig, måste

han sluta sig till de stridande på endera sidan, eljes blir han totalt nedgjord af snöbollar och begrafven i snön. Ja, kanske deraf förkyld och sjuk för lång tid, eller för alltid, om han ej snart dör af den sålunda ådragna sjukdomen.

— Jaha, det der är sant. De' ha' vi ej tänkt på; men snöbollskrig ä' ju i alla fall bara lek.

— Ja visst, men I förstån väl att det kan bli samma sak med en konung, som vill hålla sig och sitt folk ifrån striden, när andra föra verkligt krig. Derför måste äfven den mest fredsälskande furste och det mest fredliga folk hafva vapen och soldater i beredskap, för att kunna hålla de stridande ifrån sig och få vara i fred. Dertill gå skatterna till stor del åt såväl här som i andra länder.

— Men säg, far! Hvarför äro icke nu för tiden furstarne och folken i alla länder lika upplysta och fredsälskande som i Sverge?

I den enligt våra begrepp civiliserade verlden vill man nog nu mera gerna hafva fred, och söker, såsom det säges, på allt sätt bibehålla den; men I hafven väl redan lärt att det finnes stora, på visst sätt eller enligt deras mening civilicerade folk, som gått en helt annan väg i sin utveckling, och således hafva helt andra begrepp om god sed och menskelig samkänsla, samt att det äfven finnes vilda eller halfciviliserade folk, hvilka ofta med sina tvister och strider oroa den öfriga verlden. För att nu taga makten öfver dessa och hålla dem i styr, hållas stora arméer och krigsflottor i beredskap eller under vapen. Men afunden egennyttan och ärelystnaden komma härvid med i leken, så att hvarje stort land vill för sig behålla väldet öfver dem det med sin krigsstyrka lyckats tukta, och sålunda uppstå mellan de större civiliserade landen tvister, som ofta leda till krig.

Högsta målet.

Bland orsakerna till osämja människor och länder emellan förekomma ännu ej glömda, eller fortfarande påtvingade, oförrätter, som vissa människor eller hela folk anse sig hafva lidit eller lida af andra, och som de vilja hämnas, eller frigöra sig ifrån, ehuru afunden och splitet dem emellan eller deras egna furstars tyranni, öfvermodiga fåfänga och missgrepp måhända varit och är rätta orsaken till den lidna skadan. När, utom allt annat, den der Protektor kommer med och pungslår det fattiga folket, eller hindrar folk i olika länder att fritt byta med hvarandra, hvad de hvar för sig bäst kunna framalstra af det till lifvets uppehälle nödvändiga, så når retelsen sin höjd; inre oroligheter utbryta eller *krig är oundvikligt*, såsom ett slags fint folk, hvilka kallas *diplo-mater*, och som hafva till uppgift att söka uppgöra tvisterna i godo, pläga uttrycka sig. Då har den der beskyddaren riktigt fått sin vilja fram, och hans gamla stamfrände, Prohibitus, ler i skägget, ty ett land, som är i krig, får vanligen alla sina hamnar stängda, sina järnvägar afbrutna och hela sin gräns spärrad af fienden, så att något varuutbyte med andra länder ej kan ske. Då komma *alla* i betryck. Detta är Svartandens och hans frändes högsta mål, och det vinna de fullständigt genom kriget, vid hvars buller den gamle stamfadrens murkna ben stå upp till ringdans i sin afgrundshåla, innan de, såsom kapare på sina spökskepp, gifva sig ut på hafvet till plundring.

Buurur urur — — urur

— Åskan går, men det är visst långt borta, ty här är ju himlen klar ännu. Hur är det, barn, ären I rädda?

— Ja, de der trollen ä så stygga; men Gud skyddar oss ju alltid.

— Ja, barn! Han skall nog skydda oss från trollens makt.

— Han skyddar, Han skyddar! Visst viss Tillitt Tillitt —

— Han skyddar, sa' fogeln. De va visst bofinnen. Nu ä' ja' inte rädd längre när han ä lugn! Ä' de' mera om Svartanden?

— Alla foglar i skogen tyckas lyssna till vår saga. Emellertid är den snart slut för i dag.

Kretsloppet.

Efter ett inbördes krig äro folkets, och efter ett yttre krig äro de fientliga landens tillgångar å ömse sidor uttömda. De styrande måste då på alla sätt bereda inkomster åt staten, — jag menar ej nu statkarlens lön — utan det, som är nödigt till löner åt de styrande och deras tjänare, deribland ej minst till tullvaktaren och hans biträden; till lemlästade och fallne krigares eller deras familjers underhåll, samt föröfrigt till reparation af alla de skador kriget orsakat, m. m., kanske äfven till förberedelser för nya krig, af hämd, eller till försvar, i händelse den kufvade skulle vilja hämnas eller söka upprättelse. Men icke kan man då med ens taga detta allt af folket direkt såsom skatt, ty de fleste hafva intet att gifva, förr än de hunnit arbeta och förtjäna något, eller fått någon skörd från de under kriget härjade eller vanvårdade tegarna. Då ser man vanligen ej annan utväg än att följa protektorns anvisning och lägga tullskatt på allt, äfven på det allra nödvändigaste, så att ingen kan undgå att betala, om han vill lefva, vore han än så fattig. Detta äro de, som sålunda få mera betaldt för hvad de hvar för sig tillverka, så gerna med om. Men de, som måste köpa alt eller det mesta af det de behöfva, de få sålunda betala altsammans. Så-

dant är svartandens skyddssystem, den kretsgång, under hvilken han, äfven då föga finnes att taga, så der oförmärkt verkställer sin ytterligare utarmande plundring bland allmogen; och nu förstån I väl, barn, huruledes han kunde hålla folket i allmänhet, och arbetsträlarne i synnerhet, i armod och betryck, så länge han hade oinskränkt välde här i landet.

— Ja det förstå nog barnen nu, lika väl som jag; men hvad de helt visst lika litet som jag ännu kunna rätt fatta, det är, hvart alla tullinkomster taga vägen, eller hvad de styrande här i landet skulle göra med mera tull nu i djupaste fred, och då vi ej vänta krig, ty att det är sjelfva kriget, som uppslukar det mesta, är ju gifvet.

— Eder mor har rätt däri att utan krig kunna ej så mycket tullpengar användas. Derföre när protektorns beundrare (protektionisterna) här i landet nu yrka på mera tullar, så säger den konungens rådgifvare, som har hand om statens kassa att "i vårt land finnes icke för närvarande något behof att för statskassans fyllande uttaga den beskattning, hvarom här är fråga, och derföre vågar jag påstå", säger han vidare, "att långt ifrån att utlandets exempel innebära för oss någon efterföljansvärd maning, skulle vi tvärtom vara det första land, som gäfvade världen, åtminstone under senare tider, föredömet af ett folk, som frivilligt underkastade sig ett tullsystem, med skatt på de oundgängligaste lifsmedel, fastän statskassans behof icke i någon mån dertill föranledde..." Men tullvännerna, hvilka eljes i allmänhet äro ganska njugga, när fråga är om att samla till nämnda gemensamma kassa, för utgifter till nyttiga ändamål, yrka ändå på mera tullskatt, — tullskatt som sagdt äfven på de mest nödvändiga och nyttiga ting. En skatt, som drabbar den fattige lika med den rike, barnet i vaggan och den mot grafven lutande kraftlöse åldringen likasom den friske och arbetsföre, och skälen för utförandet af en så onödig och grym orättvisa måste man, tyvärr, söka deri att somlige, de som förfärdiga

sådane oundgängliga nödvändighetsvaror, såsom jag sade, tro eller veta att då få de mera betaldt för dem. Men andra synas vara så förblindade att de, utan vidare, tro att de skola blifva bättre bergade om den där högre betalningen eller den större tullskatten tages ut af dem. Måhända grunda några bland dem sin uppfattning på välmening, så att de i ädelmod och kärlek till fosterlandet och af ren medkänsla för tillverkarne derinom, hvilka fordra sådana offer i det allmänna välståndets namn, gerna gifva det. Men många bland de rika och slösaktiga tycka bäst om detta sätt att skatta, ty då slippa de för egen del lindrigast undan.

Slutligen finnas de, hvilka utgöra tullvännernas stora massa, som tro helt barnsligt, på protektorns löften, genom profeterna att allt armod skall upphöra, blott *han* åter får hela sin gamla makt. Och de stärkas i denna tro så mycket mera som en stor del af presterskapet i landet vidt och bredt förkunnar denna lära, och på presten bör ju folket tro . . .

— Förlåt, jag afbryter ett ögonblick! — På presten vill jag tro då han, enligt sin högre andliga kallelse, förkunnar läran om Guds stränga rättvisa och milda försoning, men svartandens lära är ju uppenbart af motsatt art och rör sig föröfrigt om rent världsliga ting . . . Skulle presterna måhända äfven hafva fördel af tull på lifsmedel? De tillverka ju ingenting att tala om.

— Nog få de fördel af spanmålstullar, ty de hafva i allmänhet sin lön i spanmål eller dess värde; men en sådan baktanke, att egennyttan vore deras motiv, bör man väl ej hysa om vårt upplysta presterskap; härom kan du föröfrigt bäst få besked hos pastorn om söndag, ty du förstår så väl konsten att leta ut sanningen.

— Korrr — korrr — korrrapp —

— Det var korpen. Men jag skulle ju nu närmare för dig och barnen förklara tullskattens krets-

gång för och genom krigen, så att I kunnen förstå att icke så mycket tullpengar kunna gå åt utan krig.

— Jag skall då, för att, I rätt skolen förstå hvad jag nyss sagdt, tala om några erfarenheter från senare tid.

— I veten att det i vester, på andra sidan Atlantiska oceanen, finnes ett stort rike, dit många af våra vänner och bekanta flyttat öfver, och der några af dem haft bättre lycka än här, medan de fleste försvunnit, kanhända ömkligt förgåtts i trängseln af den efter bergning eller rikedom och inflytande oaf-lätligt äflande massan. I detta land, som ock kallas "Nya verlden," emedan det så att säga utgör en verld för sig, som ej så särdeles länge varit befolkadt af vår stam, finnes ingen käjsare, ty det är, såsom i hafven läst, en stor *republik*, så att regenten kallas *president*. Denna republik består, som I ock veten, af en mängd förenade stater. Der hade för några och tjugo år sedan osämjan mellan protektorns dyrkare, hvilka kalla sig *republikaner* eller sanna fosterlands-vänner, och de, som ej ville trö på honom, hvilka kalla sig *demokrater* eller folkvänner, blifvit så stor att ett förfärligt inbördes krig uppstod. Republikanerna segrade, ty flertalet af deras motståndare voro svagare och kunde ej vinna sympatier eller hjälp af verkliga folkvänner, emedan demokraternas flertal, som herskade i de södra staterna, också öfvade en synd, större och mera svart än att orättvist *beskatta* sin nästa. De voro nämligen ej bättre folkvänner än att de höllo tusentals bröder, icke såsom menniskor, utan såsom boskap, i slafveri, hvarom I ju hafven läst de mest upprörande men fullt sanna skildringar i "Onkel Toms stuga". Emellertid blef kriget slut och hade, jämte alt elände, det goda med sig, att slafvarne blefvo fria; men de ofantliga summor kriget slukat måste ersättas, och de stora skador det i öfrigt för-

orsakat måste repareras. Då nu protektorns anhängare såsom segrare voro vid makten, bestämde de, att höga tullar skulle betalas af enhvar, som från andra länder ville föra något in till Förenta staterna. Amerikanarne äro likväl så praktiskt förståndiga att dessa stater sig emellan byta fritt, under det i Europa nästan hvarje stort eller litet land har någon tull vid sin gräns.

Emellertid flöto på detta sätt mycket penningar in i och strömma fortfarande till den gemensamma kassan. Men detta stora rike håller ingen *armé* i beredskap för möjligen blifvande krigs skull. Derfor har redan krigskostnaden till stor del blifvit betald med tullskatten. Men nu när så mycket penningar icke mera behöfvas, eftersom kretsgången, som skulle bereda nödigt aflopp, är afbruten, blir kassan öfverfull. Regeringen vet ej, hvad hon skall göra med alla inkomsterna. Presidenten, som är en upplyst man och *verklig folkvän*, säger därför till folkets representanter i deras riksdag (*kongressen*), att det är rent af *otillbörligt* att så där plocka pengar ur folkets fickor och gifva regeringen mer än som behöfves till utgifterna. Han vill därför att de skola minska tullen på nödvändiga lifsmedel och sålunda, såsom han yttrat, "sätta allmänheten i tillfälle att i hvarje enkelt hem tillgodogöra sig ett större eller mindre mått af sparsamhetens frukter." Denna på billighet och rättvisa grundade mening torde han nog komma att för kongressen oaflåtigt upprepa och ytterligare betona; men, tyvärr, utan att vinna gehör; ty de, som *kalla sig* fosterlandsvänner, men som hvar för sig beräkna eller hafva enskild fördel af tullskattens fördyrande verkan, äro ej bättre sinnade än att de sätta sig emot en sådan skattelindring till de mindre bemedlades fömon, och dessa så kallade fosterlandsvänner och deras medhållare bilda ännu flertalet i kongressen, så att, om detta ej ändras vid nästa omval, det väl ej gifves annan utväg för presidenten, än att sluta den afbrutna ringen, skaffa soldater och

dyrbara vapen och att tänka ut något sätt att komma i krig, så att pengarne gå åt, så vida icke den, efter hans egna ord otillbörliga tullbeskattningen, förr eller senare, då de skattandes flertal finna bördan alltför tryckande och orättvis, ger upphof åt ett nytt inbördeskrig, som slukar upp både folk och penningar samt skapar tusendes ruin.

— Kliiii—itt — klii—itt — kli iitt.

— Det tyckes lida mot aftonen. Ugglan låter redan höra sig; men gifves det ej något annat sätt att använda de öfverflödiga penningarne, för något *godt* och *fredligt* ändamål?

— Å, jo — skenbart. Det genom tullskatten uppkomna öfverflödet kan, i konsekvens med de gynnade och rådande tillverkarnes önskningsar, användas till belöningar eller *premier* för utförsel till andra amerikanska stater och till den öfriga världen. Der måste man då göra på samma vis, ty eljes går all industri under der. Men dertill gå då tullpengarne åt öfverallt, så att intet återstår till arméer och flottor, som man nödvändigt måste hafva för att hålla hvarandra och de vilda folken i schack och i styr. För att komma ur en så brydsam belägenhet återstår endast att göra en stor, *en oerhörd* ansträngning. Ett världskrig, för att söka tvinga Förenta staterna att nöja sig med en naturlig andel i det mänskliga arbetet och dess frukter, blir början till den afgörande katastrofen. Och *då* tror svartanden att han nått sitt aldra högsta mål, men, om ej förr, måste han då, så vida en högre makt finnes, blifva för evigt störtad i sin egen afgrund.

— Oou — Oou — Oo — O —

— Iiie — iie — iue — Iue iie iue...

— Eeeä — eeä eeä.

— Se der kretsas örnen och gamen öfver en svärm af glador och hökar, dem de tyckas hafva jagat samman. De äro eljes ej sällskapliga.

— De' ä så hemskt. Men se der kommer en

svärm dufvor. De tyckas vara lugna, hvarför skulle vi då vara rädda? Fortsätt om de' ä' mera?

— Dufvan bär fredens tecken, som inger förhoppningar, och lyckas det blott att kufva svartanden så... men jag skulle avsluta förklaringen.

I Frankrike, som nu mera också är republik, har protektor och hans släktingar alltid kunnat hålla sig vid makten, ty när detta lands fordne konungar och käjsare ej kunnat, i och för krig eller egna och trogne anhängares välfärd, pressa ut mera af det stackars folket, har det, såsom I redan läst, gjort revolution med förfärliga inbördeskrig. På så sätt har där alltid funnits och finnes ännu stora behof att fylla; — helst man nu synes bereda sig på ett nytt krig, för att söka hämnas det nederlag, och återvinna den förlust den sista käjsaren bragte landet uti, genom kriget med Tyskland. I Frankrike har således denna skyddsande utsigt att ännu länge kunna med sina garn föra folket med sig i krets gången för dess egen plundring.

I Tyskland, det stora och af egna, förut hvar för sig sjelfständiga stater, samt på det franskas ruiner nyskapade käjsardömet, hafva också upprepade krig, såväl mellan dess stater inbördes som med andra länder, slukat ofantliga summor, hvarjemte nödigt ansedda förberedelser till nya krig nu fordra så stor armé och krigsflotta, att *den styrande mannen* där ej funnit annan utväg än att lyssna till tullvännernas högljudda rop om och anvisning på protektorns hjälp, samt att sålunda återupptaga hans metod att skaffa pengar, sedan detta sätt att suga folket varit bortlagdt under lugnare dagar och så länge de *milliarder* räckte, som Tyskland, vid fredslutet tog af det nu på och för vedergällning väntande och arbetande franska folket.

Denne styresman sade dock skyddsandens dyrkare rent ut, att det icke var för deras skull, utan för det stora penningebehofvet, han lät dem få sin vilja fram. Tyskarne äro dock äfven de så praktiska, att käjsardömet alla stater byta fritt sig emellan.

I Ryssland, det stora tsarriket, som sträcker sitt välde vidare än något annat land, har Protektor och hela hans släkt alltid åtnjutit stort förtroende och varit i ständig verksamhet. Det landets ständiga krig och eländet bland befolkningen där vill jag nu icke uppröra eder med att tala om, helst som detta folk till stor del hör till dem, som gå en annan väg än vi mot mensklighetens mål.

Det stora käjsarriket Kina har helt och hållet gått en annan väg än vi mot detta mål, och, för att hindra allt byte och allt umgänge med den öfriga världen, omgifvit sig med en fast *mur*. Det gröfre folkets dystra saga i detta land måste vi också spara till en annan gång.

Emellertid se vi ju tydligt att det är arméer, flottor och krig, som slukar så stora summor att tullskatt på nödvändiga lifsmedel är behöflig, men att utan krig blir sådan utpressning öfverflödig, och därför vill den der svartanden så gerna underhålla split, afund och ärelystnad bland människorna, så att icke trollringen må brista, krigen upphöra och hans hjälp att anskaffa penningar blifva öfverflödig.

— Ja, nu förstå vi ju, barn, hela meningen med hans skyddsystem och följden af dess kretslopp. Men att det är synd och skam af upplysta människor att tro på en sådan afgrundsande och sluta sig till ringen i hans demoniska hexdans kring jorden, det är visst, — och när jag träffar den gudsmannen pastorn, eller *våra* prester i staden så...

— Trroo — Trroo — Trroo — Aggagag —
aggagag —

— Hör flyttfoglarna! De fara till främmande länder, när norden nekar dem näring, samt skydd mot vinterkylan.

— Ja, moder! Kommer svartanden hit igen så fara vi också bort, ty nu förstå vi altsammans. Att vara med honom ä' synd och skam, de' ä' säkert.

Visst, visst — visst, visst. De' ä' synd —
de' ä' synd.

— De' var hämplingen. Lilla fågel, du förstår de' du me'. Men säj, far, hur blef de' där trollets makt stukad här i landet?

Brytningen.

— Allmogens lidande, den stigande upplysningen och bättre insigter om gemensamma fördelar af inre frihet var orsaken till landttullarnes och andra onaturliga hinders borttagande. Men än mera, sedan lärde och rättskaffens män i flera länder börjat inse rätta meningen med och följderna af den falska beskyddarens lära, började de, för ett femtiotal år sedan eller något mera, öppet och ärligt förkunna förkastelsen af en så barbarisk molochsdyrkan. De, som då hade makten, kallade detta till en början och nästan enhälligt, *kätteri*. De varnade och förmanade folket att icke lyssna till de nya förmenta irrlärorna och att icke falla ifrån tron på den gamla skyddsguden. Frihetens vänner hade sålunda att kämpa en hård kamp, men då *kunskapen* och den *goda viljans makter* förena sig till en, så är denna oemotståndlig. Sålunda öppnades snart, i det stora mäktiga och idoga England, ögonen på flere af de män, som där då beslutade och styrde, så att de klart kunde se, att orsaken till den stora nöd och det elände, som då rådde där, var en följd af protektionismens utsugningssystem. Och dessa män voro lika ädla som beslutsamma och mäktiga. Striden gälde, såsom en af dessa högsinnade män (en fabrikant, som sjelf hade fördel af tullskatten) yttrade i riksdagen (*parlamentet*) den gälde "att ur armodets bågare borttaga ända till sista grandet af monopolets gift.

Med en så högsinnad och människovänlig uppfattning å ena sidan, och å den andra med den förfärliga nöden och deraf följande oro och lidelse bland

folket emot sig, måste tullvännerna gifva efter i striden, så att deras Protektor, den de käckt och hänsynslöst ville försvara, och den de fortfarande så gerna ville hylla, blef körd på porten, och sedan dess har han ej, annat än i smyg, vågat visa sig i England.

— De' va' bra gjordt.

— Bra gjordt, kvirrivitt.

— Några år senare ville lika upplysta, ädla och beslutsamma män, hvilka klart sågo fördelen för vårt land att fritt få byta varor med andra länder, göra på samma sätt här; men här hade protektionismens läror ännu alt för djupa rötter, så att det lyckades endast inskränka den del af svartandens makt och offerdyrkan, som verkade mest tryckande, så att nödiga lifsmedel och åtskilliga andra nyttiga ting icke vidare fingo beskattas, i följd hvaraf mycket af det elände och armod han här förorsakat bland det trälände folket småningom upphörde. Hade vi icke förut lyckats bibehålla fred så länge, så skulle denna brytning varit omöjlig, ty statskassan hade då fortfarande haft behof af den tryckande tullskattens bibehållande på allt.

Äfven i åtskilliga andra mindre länder, såsom Norge, Danmark, Holland m. fl. gjorde man mer eller mindre fullständigt på samma vis, likasom i de tyska staterna och i Amerika, där Protektor dock nu, såsom jag nämnde, åter fått öfvertaget, i följd af och för krigens skull; och säkert är, att om hans vänner lyckades inleda oss i krig, med främmande länder eller inbördes, så skulle nöden äfven drifva oss åter under hans herrskarvälde. Men vi skola hoppas att sådant ej sker.

— De' får inte ske.

De' får inte ske, de' får inte ske! Villivirivitt.

Frestelse.

I den mon fredens, upplysningens och kunskapens *goda feer* alt mer lyckats göra sin makt gällande, har litet hvar börjat inse, att det rätta är, att utan afund arbeta på hvad hvar och en bäst kan och förmår samt har verktyg och ämne till, alldeles som Erik och hans vän snickargossen. På så sätt har vänskapen med och byteshandeln mellan oss och främmande länder och folk blifvit alt innerligare och lifligare. Sålunda har ock litet af hvarje, som vi ej *kunna* åstadkomma fullt till eget behof, deribland spanmål och mjöl till bröd, blifvit billigare, och vår arbetskicklighet, genom det vänskapliga utbytet af kunskap och erfarenhet ökade, så att arbetarens löner i allmänhet blifvit större, i följd hvaraf de många, som behöfva köpa allt eller det mesta till uppehållet och som hushållat väl, nu kunnat spara något, eller äta sig bättre mätta samt bo och kläda sig snyggare, utan att behöfva träla fullt så mycket som förr, på samma gång tillfället till arbete och förtjenst, i sändningar mellan och i fredlig täflan med folk i alla länder, ökats. Men detta har å andra sidan gjort och gör: att de i vårt land, hvilka, i beqväm förtröstan på protektorns skydd, ej vilja tro på kunskapens större makt eller underkasta sig dess allt mer ökade fordringar på tankearbete i och för framåtskridandet, utan fortfarande mer eller mindre arbeta på det gamla viset, såsom förhållandet är vid det här godset, eller som envisas att göra det, som i andra länder i följd af naturförhållanden kan göras billigare eller bättre, fått mindre förtjenst, så att de ej kunna, utan ruin, lefva så dyrbart och godt som förr under skyddstiden. Äfvensom att de, hvilka öfverbetalt sina egendomar, ej kunna få motsvarande öfverpris för hvad de tillverka. Många hafva också missbrukat eller missräknat sig på frihetens, vetandets, och den allt lifligare bytesrörel-

sens omedelbara följder, så att de blifvit slösaktiga eller företagit sig mer än de förmått väl uträtta, eller såsom jag nyss sade, öfverskattat värdet af och betalt för mycket för produktionsmedlen, såsom jord, skog, bruk och fabriker m. m. Sådant kallas *svindel* eller öfverspekulation och leder *alltid* till ruin. Sålunda försatta i betryck eller trångmål hafva många, och särskildt de gamla tullvännerna, börjat högljudt anropa sin skyddsgud om hjälp, samt åtagit sig att i gengäld och för målets vinnande ånyo söka sprida hans lära bland folket, och därom vilja svindlarnerna vara med; ty i hvarje förändring, framåt eller bakåt, räkna de på tillfälle till spekulation och god tillfällig förtjenst. I hela den civiliserade världen hafva de omtalade prisfallen på arbetets produkter och ökade lönerna för sjelfva kroppsarbetet samt vissa andra förändringar, som följt af framåtskridandet under sista tiden, i betryck försatt många människor, hvilka nedärft eller kommit in i vanan att lefva bekymmerfritt, såväl der man fortfarande dyrkar den der protektorn och står under hans skydd, som der man uppsagt honom tro och lydnad. Såsom jag sade, har sådant trångmål träffat många äfven här i landet, och nu påstå skyddsandens trogna anhängare, samt de, hvilka skapat sin egen och många andras olycka, att detta är ett allmänt syndastraff för vårt affall, samt att enda räddningen är att återupprätta hans välde och lita på hans hjälp, då alla skola blifva lyckliga. Dessa irrläror hafva nästan ostördt fått predikas här i flere år, och sålunda har rätt mycket folk låtit förleda sig att åter tro på den gamla skyddsguden samt att anropa honom om hjälp mot det onda, som dock till stor del finnes kvar från hans glansperiod eller är en följd af hans fortsatta dyrkande. Sålunda har tron på honom, såsom jag redan omtalat, åter smugit sig in, till och med vid våra högsta bildningsanstalter, bland kyrkans och religionens vårdare och förkunnare, i den fria pressen, samt i öfrigt ej blott på en del herremäns gods och bruk, i fabri-

ker och verkstäder, utan äfven i en stor del af allmogens enkla eller torftiga hem, oaktadt det var just der, som man led mest under den skyddstid, till hvilken tullvännerna nu vilja föra oss åter.

— Men kan då icke folket förstå? Kunna de icke minnas?

Di vet inte bättre, di vet inte bättre, kviritt.

— Hörden I hur fågeln kvittrade? De fleste veta ej hvad de göra. Människor, som ej af naturen äro onda eller hämdlystna, glömma så lätt utståndna lidanden och oförrätter, medan de gömma noga i minnet det lilla goda de upplefvat; och väl är det. För öfrigt lefver nu ett yngre slägte, som icke vet mycket om det förfärliga armodet och lidandet under svartandens herrskartid, och därför förstår folket icke, hvad frestarens lockelse innebär, utan faller så lätt för hans försåtliga tal och smekande löften.

Frihetssträfvanden.

Emellertid hafva ändtligen klarsynte och rättskaffens män sett den fara, som hotar, och därför slutit sig tillsamman, för att med kunskapens och erfarenhetens sanningsljus "mota Olle i grind", som ordspråket säger; ty ljuset är han rädd för. Sedan nu eder goda mor ledt äfven min uppmärksamhet på den fara, hvarmed Protektors lockelse hotar det arma, trälände folket, vill äfven jag sluta mig till dessa mäns sällskap, och när hon samt, såsom vi skola hoppas, andra rättskaffens och tänkande kvinnor, samt I och andra snälla barn, i den mon I växen till i förstånd, ären med derom, så kunna vi nog i någon mon hjälpa till att bräcka svartandens ring, eller att nysta upp den der tullhärfvan, som fulingen trasslat till, för att där bäst kunna gömma sig, medan han hvilar och lurar

på rof, likasom spindeln i nätboet. Men få vi fatt i honom, så taga vi honom till spole eller nystgods, ty han måste vecklas om . . .

— Ja, *ja, ja*, Vi ska —

— Nå, nå! Afbryten mig icke nu! Er tur kommer sedan. Han måste viras om och snöras in, så att han ej mer kan röra sig eller sticka upp hufvudet här: Det blir ett svårt och tråkigt arbete. Men för att, i min mon och på mitt vis, biträda därvid ochför att söka krya upp de liknöjde samt väcka de sömnige, måste jag berätta sannsagor äfven för *stora barn* . . .

Men dagens sol har redan sänkt sig. Höstblommorna, hvilka vändt sina öppna kalkar mot oss, likasom ville äfven de lyssna till vår saga, hafva nu slutit dem. Det börjar skymma. Vi få uppskjuta visiterna till en annan dag.

— Chitack, chiack, chiack!

— Go' natt, go' natt! — Tirrili, tillitt.

— Glöm icke målet! — glöm icke målet!

— Neeij — Neeij — Neeij — tillerare.

— I nåen det — I nåen det visst, visst.

— Nej hör på ekorren han sa "tack, tack, tack" och alla små snälla foglar! Och si der hoppa haren öfver fars knä! . . .

— Ha, ha, *haa*, ha, ha, *haa*.

— Kraak — kraak — kraak.

— Korr — korr — korr.

— Kliii-vitt — kliiivitt — klivitt — klivitt.

— Ouenn — ouenn — ouenn.

— Men der va *Ufven* och de andra roffoglarne. De läto så hånande, onda och hemska. Och se der smyger räfven bort med slokad svans. — *De* tyckte nog inte om sagan.

Frihetens betydelse och Vårt mål.

— Men hör nu, mor! Den här trasten var en märkvärdigt snäll och klok fågel. Tänk om vi skulle

försöka fånga honom. De' vore kanske synd? Men Ufven ä' farlig, och de' finns nog *hökar* här i skogen också. —

— Ja, och snart blir de' *vinter* och...

— Ja, *snö* öfver alla bären... och...

— Han skulle bli skyddad så bra i den starka *buren*, så att inte katten...

— Ja, vi skulle vårda honom så vänligt och ge honom ett varmt bo, och...

— Och ge honom mat: korn och frö och...

— Jaa, o' Anna kunne lära honom visor o' psalmer, så' han i vår, när vi ha' flytta' ut igen, kunne vara me' o' sjunga: "I luft och lundar höras mångtusen fröjdeljud."

— *Barn!* Det är i naturligt oberoende och i ständig omtanke till eget skydd — i träget arbete för föda och bo, under drillar och kvitter till omgifningens uppbyggelse och skaparens ära, "en sparf icke faller till marken" eller förgås utan Guds vilja, Hans, som "föder fåglarne under himmelen" och bereder dem livvets glädje och njutningar, växlande med dess sorger och lidanden; allt genom den sjelftillit, den instinkt, kraft, känsla och undergifvenhet Han nedlagt i deras natur. — I menen så väl. Men hören mig och glömmen det *aldrig!* I beroende af andras omtankar, kan icke det starkastes skydd, ingen den bekvämaste tillvaro under främmande tak eller vård, icke någon den läckraste spis på annans bord eller bekostnad, ersätta *friheten*.

Enhvar, som ringaktar, öfvergifver, förlorar eller förverkar friheten, kommer *i betryck*.

— Ja barn! Eder mor har rätt, men det bören J äfven lägga *fast* på minnet, att betydelsen af det herrligt klingande ord hon nyss så hänförd uttalade, icke är, att enhvar må, under egensinniga och sjelfviska beräkningar, blott åt sig söka bereda trygghet, enskild nytta, bekvämlighet, glädje och framtids hopp. För oss *människor*, som af skaparen blifvit tilldelade högsta rangen bland alt lefvande på vårt

klot bland världarnes oändliga tal, gäller det, att i *god vilja*, under tillit till vårt eviga ursprung och det mått af förstånd och kraft, som blifvit enhvar beskärddt, samt med lärdom af egen och föregångares erfarenhet, under uppoffringar och sjelfförsakelser, verka för en stadig fortgång mot det anade, men tyvärr, ännu ej ens i fjärran skönjbara målet: *allmän frid och lycka på jorden*, och sålunda söka ytterliga höja vårt naturliga adelskap och göra oss det värdiga, likasom det oändligt högre mål vi hvar för sig tro på och hoppas att vinna. *Frihet* betyder således för oss: den på en sann gudsdyrkans, på förnuftets, erfarenhetens; den naturliga samkänslans och människokärlekens, samt jemnlighetens och den undergifna sjelfförsakelsens grund — *lagbyggda friheten*.

Det *samhälle*, som tillkämpat sig sådan frihet, men missaktar, frångår, beröfvas eller gör sig ovärdigt densamma, kommer i svår belägenhet, ty det veta vi, att folkets stora flertal i hvarje land, der lagarne äro bygda på, eller *tillämpas* efter annan grund, är i betryck.

Hvad vår vän sålunda berättat om sina samtal med familjen och om sin egen väckelse, hafva vi nu haft äran meddela, så som vi uppfattat det. Måhända har han mera att förtälja från afskedsbesöken i granngårdare, eller får han åtskilligt att tala om efter nya iakttagelser på landet nästa sommar. I afvaktan härpå förblifva vi och teckna oss, som ofvan.

Bell & Alm.
15—14.

Klot bland välfärdens oändliga tal gäller det att i god
 tycka under tillit till vårt eviga utspång och det
 mall af förstånd och kraft som blivit enhvar de-
 skändt samt med färdom af egen och föregångares
 erfarnehet under uppbringning och ställföreträdelse,
 verka för en stadig fortgång mot det ändade men
 tyvärr ännu ej ens i lärans skönljusa målet; önskan
 för oss lycka på vården och skunda söka ytter-
 lig höja vårt naturliga ädelskap och göra oss det
 värduvärdt, liksom det oändligt högre mål vi hvar för
 sig tro på och hoppas att vinna. Vårskat behöves så-
 lades för oss: den på en samn grundskolas på för-
 gångets erfarenhetens; den naturliga samskänslans och
 människokärlekens samt jämlikhetens och den im-
 bergilans själslöslighetsans grund — löpande fruktbar.
 Det är nödvändigt som tillkämpat sig sådan frukt-
 barhet, missaktat, frångår, betänks eller gör sig öfr-
 digt densamma, kommer i svar deltagande ty det veta
 vi, att folkets stora förtal i hvarje land, det jagarna
 tro bygda på, eller tillämpas efter annan grund, är
 i beteck.

som tillit till föregångares erfarenhet och ställföreträdelse,
 tyvärr ännu ej ens i lärans skönljusa målet; önskan
 för oss lycka på vården och skunda söka ytter-
 lig höja vårt naturliga ädelskap och göra oss det
 värduvärdt, liksom det oändligt högre mål vi hvar för
 sig tro på och hoppas att vinna. Vårskat behöves så-
 lades för oss: den på en samn grundskolas på för-
 gångets erfarenhetens; den naturliga samskänslans och
 människokärlekens samt jämlikhetens och den im-
 bergilans själslöslighetsans grund — löpande fruktbar.
 Det är nödvändigt som tillkämpat sig sådan frukt-
 barhet, missaktat, frångår, betänks eller gör sig öfr-
 digt densamma, kommer i svar deltagande ty det veta
 vi, att folkets stora förtal i hvarje land, det jagarna
 tro bygda på, eller tillämpas efter annan grund, är
 i beteck.

som tillit till föregångares erfarenhet och ställföreträdelse,
 tyvärr ännu ej ens i lärans skönljusa målet; önskan
 för oss lycka på vården och skunda söka ytter-
 lig höja vårt naturliga ädelskap och göra oss det
 värduvärdt, liksom det oändligt högre mål vi hvar för
 sig tro på och hoppas att vinna. Vårskat behöves så-
 lades för oss: den på en samn grundskolas på för-
 gångets erfarenhetens; den naturliga samskänslans och
 människokärlekens samt jämlikhetens och den im-
 bergilans själslöslighetsans grund — löpande fruktbar.
 Det är nödvändigt som tillkämpat sig sådan frukt-
 barhet, missaktat, frångår, betänks eller gör sig öfr-
 digt densamma, kommer i svar deltagande ty det veta
 vi, att folkets stora förtal i hvarje land, det jagarna
 tro bygda på, eller tillämpas efter annan grund, är
 i beteck.

Bill d. Alm.

Om detta arbete yttrar sig engelska pressen på följande sätt:

"Framställningarne äro så lifliga i sig sjelfva, så rika på träffande anmärkningar om den menckliga naturen, så uppfyllda af belysande anekdoter, att läsaren icke kan annat än känna sig road. Boken är skrifven med märkvärdig kraft och styrka. "Genom Andras Fönster" utmärker sig för en originel och skarp observationsförmåga, liksom ock för en liflig och ledig kraftfullhet i framställningssättet." *Morning Post.*

"Vi ha ej på länge läst någon upphöjdare eller mer underhållande bok." *Observer.*

"Några af de små berättelserna äro särdeles intagande och ljufva, men författarens stil är öfverallt klar och angenäm, "Genom Andras Fönster" är verkligen en bok, tjenlig att läggas på konversationsbordet och läsas under samspråk på lediga stunder." *Guardian.*

FRISWELL, J. H., Här och der i verlden. Häftad 2 kr., inb. 3 kr.

Omdömen om arbetet af engelska pressen:

"Det är icke lätt att slå upp boken någonstädes utan att påträffa en lycklig idé." *Morning Post.*

"En annan karakteristisk förtjenst hos dessa afhandlingar är, att de göra allt till sin uppgift, att på ett fint, men eftertryckligt sätt tillämpa de inskränkningar och rättelser, som alla filantropiska teorier, alla allmänna regler, maximer och grundsatser behöfva, innan de med full kraft kunna sättas i verket." *Literary Curchmar.*

FRISWELL, J. H., Den stilla timman. Häftad 1: 75, inb. 2: 50.

Författaren var uppmanad att utgifva en bok, afsedd för Söndagsläsning. Då han likväl icke tilltrorde sig sjelf förmåga att göra detta, har han till sitt bistånd frammanat några bland cheferna för den litteraturens stora armé, inom hvilken han anser sig intaga ett obemärkt rum. Han önskade visa, huru några af de vigtigaste frågor, som röra menniskans hjerta och förhållanden, af dessa stora män blifvit behandlade; vågande tillika försäkra det vara omöjligt att på något språk kunna framleta skönare, intressantare eller mera öfvertygande afhandlingar än de, som utgöra sjelfva stapeln i denna bok.

JOHNSON, JOSEF, ATT LEFVA PÅ ALLVAR.

Med exempel och händelser ur de stores och godes lif. En bok för unga män. Från engelskan af S. M. Häftad 2 kr., inb. 3 kr.

KALISCH, JOSEF, Praktiska vinkar om affärslifvet.
Innehållande nyttiga och intressanta underrättelser

om handels- och affärsverksamhet i allmänhet, grundregler för rätta sättet att förvärfva och bibehålla förmögenhet och förtroende, lefnadsteckningar öfver Rotschildarne, David Riccardo, Jacob Assor, Greely, Barnum, Stroussberg m. fl. 1: 50.

KJELLMARK, BERNH. AG., Kyrkoherde, Ph. Doktor. **Korta MORGON- och AFTONBÖNER** för 15 veckor jemte ett bihang innehållande böner på högtidsdagar och för olika lefnadsförhållanden för den kristliga familjen. — Andra svenska upplagan, öfversatt från nionde tyska, af densamme. — Med ett stålstick. — Pris: kartonerad 1: 60; inb. i klotband 2: 25; inb. i klotband med guldsnitt 2: 50.

LAGERSTRÖM, v. ANGELIKA, **Ädla Qvinnor**. Häft. 1: 75; inb. 2: 50.

LINDNER, GUSTAF ADOLF, **LYCKANS PROBLEM**. Öfversättning af G. Swederus. 1 kr. 25 öre.

L'LOYD, L., **Svenska allmogens seder**. Med 5 planscher. Häft. 1 kr.; inb. 2: 50.

METZÉN, F. W. **Handbok vid prestval**. 2:dra uppl. Inb. 1 kr.

OTTO, **Husets och mensklighetens genius**. En gåfva för fruar och flickor. Häftad 2 kr.; inb. 3 kr.

REICHE, FREDRIK. **Familjevänner**. En bok för själ och hjerta. Stora snillens tankar om människans moraliska förädling, samlade af författaren. Andra svenska uppl. 2 kr. 50 öre.

RIDDERSTAD, **Historisk, geografisk och statistisk** beskrifning öfver Östergötland. 2 delar; häftad 12 kr.; inb. 15 kr.

RITTER, C., **Nyttan af tidigt uppstigande om morgonen**. 50 öre.

SMILES SAMUEL. **Menniskans egna kraft**. Rätta vägen till utmärkelse och rikedom. — Sjette svenska upplagan. Häftad 3: 25; inb. 4: 25.

SMILES, SAMUEL, **Karakterens värde**. Tredje öfversedda upplagan. Häftad 3 kr.; inb. 4 kr.